

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels) die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectie geabonneerden wordt afgeleverd. Aan de geabonneerden in de Nederlandsche Overzeesche Bezittingen, wordt de Jaargang, uit hoofde van de 40 pCt. rabat voor transport-, assurantie- en commissie-gelden, tegen de betaling van f 8,50 afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtwijz aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Directeur, den kapitein VAN RIJNEVELD, van de rijdende artillerie, te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

VELDTOGT

DER

NEDERLANDSCHE TROËPEN

OP

HET EILAND CELEBES,

IN DE JAREN 1824 EN 1825,

ONDER AANVOERING VAN

Z. Exc. DEN LUITENANT-GENERAAL (TOENMAALS GENERAAL-MAJOR)

BARON VAN GEEN.

IX. HOOFDSTUK.

De vloot zeilt den 23sten Maart naar Badjoa. De majoor GEY doet een logtje aan wal; — ontmoeting aldaar. De vloot ankert den 24sten voor Badjoa. Verkenning van de versterkingen. Hevig gevecht van den majoor GEY en den luitenant-adjudant VAN GEEN, in eene sloep tegen groote overmagt. Voorbereiding tot den aanval. Badjoa wordt op den 27sten stormenderhand genomen. De kolonne van den majoor LE BRON komt op den 29sten te Badjoa.

Het was zeer natuurlijk, dat de werkdadigheid, die tot nu toe bij de leiding van den veldtocht had voorgezeten, en die door de vermeerdering van het getal zieken eenen spoorslag te meer gekregen had, thans ernstig aan de noodzakelijkheid deed denken om den oorlog met eenen forschen greep te eindigen. Aan de zeilende vloot werd, ten gevolge dezer overweging, geseind dat al de schepen spoed moesten maken en zich bijeenhouden, om gezamenlijk voor Badjoa te verschijnen. De snelste zeilers waren nog dienzelfden dag (den 25ten) voor zons-ondergang, bij Salaketo en Patiero aangekomen; de minder snel zeilende vaartuigen waren nog achterlijk, hoezeer er met inspanning gewerkt werd om bij te komen. De eerste moesten derhalve, ter opvolging van de ontvangene bevelen, het anker werpen, om de achtergeblevene schepen in te wachten. Het schip waarop zich de majoor GEY bevond was het eerste ten anker gekomen. Wetende dat er

tijd en gelegenheid bestond om eene kleine verkenning aan wal te doen, besloot hij, hoewel gewond zijnde, deze gelegenheid niet te verzuimen, om eenige berigten in te winnen nopens de nog te vervullen zwaarwigtige taak. Met voorkennis van zijnen chef, liet hij zich in eene sloep van den kapitein DE LA CHAUX, en door de luitenants LEMMERS en BESTELMEIJER vergezeld, door een zestal kanonniërs naar den wal roeijen.

Schoon nu al hetgeen dit uitstapje betreft, zooals van achteren bleek, in den eigenlijken zin, geenszins tot het doel van den veldtocht medewerkte, vermeenen wij echter den afloop niet met stilzwijgen te mogen voorbijgaan. Het kan ter opheldering dienen van het eigenaardige karakter der inlanders, en tot eene verpozing bij de verdere ontwikkeling van den draad der meer gewigtige gebeurtenissen.

Op ruim een uur afstands van het schip werd de sloep op den wal gezet. De majoor GEY en de kapitein DE LA CHAUX, beiden met tweeloops-jagtgeweren gewapend, en van twee kanonniërs vergezeld, verlieten haar om eene wandeling landwaarts te doen, terwijl zij met de twee overige officieren afspraken, dat laatstbedoelden met de vier andere kanonniërs bij de sloep zouden blijven, en onze wandelaars, door roepen en schieten, zouden waarschuwen, indien er onraad opdaagde.

Eene bergkloof, achter eenen boschrijken heuvel omgaande, ontdekten de wandelaars een schilderachtig gelegen Indiaansch dorp. De bewondering van dit schoone woonoord, waar de natuur hare gaven mild had uitgespreid, maakte eindelijk plaats voor de nieuwsgierigheid, om te weten of de bewoners even gastvrij zouden wezen, als het uitlokkende van hun verblijf het deed vermoeden. Met de, den ervaren krijgsman eigene omzigtigheid, werd het gehucht verkend, en weldra bleek, dat het door de bevolking — ontwijfelbaar uit vrees voor de geankerde vloot — verlaten was. Dit was onze wandelaars niet vreemd, vermits zulke verhuizingen langs

de geheele kust plaats hadden, alwaar geene gewapende benden ter verdediging aanwezig waren. — De wilde duiven, boschhoenders en ander gevogelte waren echter minder vreesachtig voor de vreemde gasten, en om niet met ledige handen terug te keeren, werd besloten er jacht op te maken. De voorraad van munitie was weldra verschoten, en eene overgrootte jagtbuit de prijs van de aan den dag gelegde behendigheid. Op eene kleine halte vermeenden de jagers van de zeezijde eenig geroep te hooren. Dit was het sein om strandwaarts te keeren. De beide andere officieren waren, van twee kanonniërs vergezeld, van hunne zijde, op het schieten, onze jagers te ontmoet gegaan, doch verklaarden niet geroepen te hebben. Gezamenlijk den weg naar het strand inslaande, werd het geschreeuw dat men vroeger gehoord had, duidelijker, en deed de twijfeling in zekerheid verkeeren, dat het Indianen waren welke dit gerucht maakten. Een schot, dat middelerwijl in de rigting der sloep viel, was eene waarschuwing te meer om spoed te maken. Den hierboven bedoelden heuvel en bergkloof omgaande, ontdekte het wandelend gezelschap, tot zijne niet geringe verbazing, dat twee groote kano's, sterk met gewapende inlanders bemand, uit eene verborgene kreek pagaaiden, en op een geweeschot afstands van de sloep genaderd waren. Hoe onversaagd in zulke gevallen, zag de majoor GEX nu echter al het gevaar in; hij begreep dat men zich alleen door eene snelle vlugt konde redden, en dat deze evenwel met eene dreigende houding moest gepaard gaan, om den vijand in ontzag te houden. Alsof hij zich aan het hoofd der kavallerie bevond, donderde hij zijne makkers het kommando: «sterke draaf!» in de ooren, en stortte zich met hen in zee naar de sloepen, van tijd tot tijd de beweging doende van het ongeladen geweer aan te leggen. De twee kanonniërs, aan wie de bewaking der sloep was toevertrouwd, hadden het dreg-anker geligt, en eene poging gedaan — zoo zij voorgaven — om onder de bescherming van het kanon der vloot te komen. De vijf geladen infanterie-geweren in de sloep, werden dadelijk door de officieren, die niet zonder groote inspanning de sloep bereikt hadden, gegrepen, terwijl twee kanonniërs uit al hunne magt roeiden, om buiten het bereik der werpspiessen en pijlen te komen, die de inlanders op hen deden regenen. De officieren maakten een geregeld en goed onderhouden geweervuur, terwijl de vier andere kanonniërs de geweren laadden; twee der kanonniërs werden door de pijlen ligt gewond. De aanval werd intusschen gelukkig afgeslagen,

omdat het welgerigte vuur onderscheidene inlanders getroffen had, en zij, hoewel er meer kano's kwamen opdagen, zich niet te dicht onder de vloot durfden wagen, die de afhoudende sloep allengskens naderde.

Toen het gevaar voorbij was, vroeg de majoor GEX naar het voorgevallene gedurende zijne afwezenheid, en hoe en op welke wijze een Indiaan, die gebonden in de sloep lag, en dien hij bij het instappen wel bemerkte had, doch waarvan zijne aandacht door het gevaar, waarin men toen verkeerde, was afgetrokken, in dien staat gekomen was. Het was een ongemeen schoone jongeling, ongeveer 16 à 17 jaren oud, die, in het struikgewas bij het strand verborgen, aldaar door de twee kanonniërs gevonden was, en onder aanwijzende bedreiging van hem te zullen doodschieten als hij geluid gaf, aan handen en voeten gebonden, in de sloep was gedragen.

Het voorkomen van dezen Indiaanschen *Antinous*, was goed-aardig en kenteekende eene eenvoudige, doch onbevreesde gelatenheid. De majoor GEX liet hem van zijne banden ontdoen en bood hem een glas rum aan, hetwelk hij zonder dralen ledigde, daarbij door teekens te kennen gevende, dat het hem goed gesmaakt had. De rijst met sambal en de kippen, waarvan men hem iets voordiende, at hij, onder de uiterlijke kenteekenen eener vertrouwvolle opgeruimdheid en dankbaarheid over de goede behandeling, die hem zeker zeer onverwacht voorkwam. Men vond dit gedrag zóó ongeveinsd, en zijne manieren overigens zoo innemend, dat al de aanwezenden hem trouwhartig de hand gaven, hem op de schouders klopten, en meer andere teekenen van vriendschap bewezen. De majoor bood hem zelfs eene manilla-cigaar aan, die hij met klugtige kalmté rookte, en zich in eene houding zette, alsof hij sedert maanden tot het Neêrlands leger behoorde. Aan boord van het transportschip komende, was hij ook dáár een welkome gast, en werd door alle schepelingen, om zijne schoone gestalte bewonderd en om zijne zachtaardigheid met de meeste welwillendheid behandeld. De majoor GEX deed hem dadelijk met eene roode saaije tunica, met ligtblauwen sjerp en met den roodden en witten tulband van een zijner bedienden, kleeden, waarover hij zich kinderachtig verheugd aanstelde. Men kon het hem aanzien, dat hij zich alleen ongelukkig gevoelde, dat hij zich in zijne taal niet konde doen verstarn, doch door gebaarden gaf hij den wensch te kennen, om bij den majoor te blijven. Dienzelfden nacht posteerde hij zich reeds voor de hut van zijnen aangenomen meester, en sliep gerust

op de planken. Van dat oogenblik af, volgde hij hem als zijne schaduw, met zijne duitsche pijp, den tabak en de lont. Toen nu de majoor GEY, eenige dagen daarna, bij de bestorming van Badjoa, in zee sprong, was hij kort achter zijnen meester, te midden van de vijandelijke kanon- en geweer-kogels, zonder eenige verwondering of vrees te laten blijken. Bij de verovering der batterij, beklom hij, de voetstappen zijns onversaagden meesters volgende, de vijandelijke borstwering, om na de verdrijving der verdedigers, doch nog te midden van het vuur, hem, met de vrolijkste gebaarden, eene gestopte pijp en de brandende lont aan te bieden. Nu was de Bonier de vriend van alle officieren, en in het bijzonder van den altijd vrolijken majoor DE BAST, die hem telkens, met klugtigen ernst omhelste — zoo hij zeide — om den Indiaan in zijne goede stemming te houden; 't welk den lachlust niet weinig opwekte, aangezien de Indiaan dit altijd voor goede munt en met zelfgenoegen opnam. Later, op Java komende, was het aardig te zien, hoe de knecht zich onder de bescherming van zijnen meester stelde, als men in den gezelligen kring, de jonge schoone slavinnen aanzette, hem eenige vriendschap te bewijzen.

Gedurende den vijfjarigen oorlog op Java, was hij overal, waar zijn meester zich bevond, week nimmer een voet breedte van hem terug, hoe groot de gevaren ook waren — en deze waren niet gering in getal — die hem omringden. Voorwaar een voortreffelijk karakter van deze zonen der natuur, en een niet te versmaden wenk voor den in Indie dienenden officier. Rigten wij nu, na deze uitwijding, onze blikken weder naar de vloot, die met gespannen zeilen op den 24ten Maart noordwestwaarts stevende.

In den namiddag van genoemden dag zeilde de vloot, statig en in slagorde geschaard, voor Badjoa, doch moest, wegens de moeilijkheden van het vaarwater, en de menigte klippen, op twee mijlen afstands van den wal blijven liggen. Deze omstandigheid belette den Opperbevelhebber om met kennis van zaken den verdedigings-toestand van deze vorstelijke residentie- en voornaamste handelplaats van het Bonische rijk te overzien. Er werd derhalve besloten, om den volgenden dag deze en gene aangelegenheden van meer nabij te verkennen.

Reeds vroeg in den morgen stapte de generaal, door de officieren van zijnen staf vergezeld, in eene sloep, aan welke zich vijf gewapende barkassen aansloten en roeide men gezamenlijk op het centrum der vijandelijke stelling aan. Zoodra men na-

derbij kwam en de voorwerpen op den voorliggenden wal duidelijker werden, zag men dat eene groote Nederlandsche vlag op de middelste batterij geplant was. Dit werd als een gunstig voorteecken beschouwd; de Opperbevelhebber werd daardoor in den waan gebracht, dat de vijand tot onderwerping geneigd was, en gaf dien ten gevolge bevel, dat er van deze zijde geene vijandelijkheden zouden gepleegd worden.

De veldtogt, die tot nu toe voorspoedig geweest was, die met veel beleid was gevoerd, waarin de troepen reeds de ondubbelzinnigste bewijzen van moed en taaije volharding in het trotseren van gevaren en te voren ongekende vermoeijenissen, gegeven hadden, zou — dacht men — nu op eene vreedzame wijze eindigen. Het symbool van Neerlands onafhankelijkheid en kracht, en die van des vijands magteloosheid, om zich daartegen te verzetten, wapperde op het bolwerk van den ons vijandigen staat. De gelegenheid om meerderen roem in te oogsten in den strijd voor vaderlandsche belangen, zou verloren gaan, doch die belangen zouden niettemin bevorderd worden. Immers de vrede kondigde zich aan, door het rood, wit en blaauw, die, door den wind golvend bewogen, als ware het, den naderenden uitlokten, om onder dat gastvrije kleuroed, hunne tenten in vrede neder te slaan.

Zulke gewaarwordingen rezen bij de bemanning der kleine vaartuigen, welke walwaarts roeiden. Maar dat een schoone schijn kan bedriegen, en het oordeel daardoor op den dwaalweg kan worden gebracht, bleek maar al te ras. De kleine flotille had, namelijk, op bevel des generaals, hare rigting meer links genomen, om vervolgens, binnen een kanonschotafstands, den wal langs te varen, ten einde des vijands voornemens van naderbij te ontdekken. Zoodra zij nu voor het midden van de linie der aaneengeschakelde verdedigingswerken was gekomen, werd van deze een verraderlijk vuur uit een zestigtal stukken kanon, op onze kleine vaartuigen geopend. Dit oogenblik besliste over het lot van Boni, en deed het verraderlijk vuur des vijands met een luid *houra!* der schepelingen begroeten, die nu dadelijk uit de 18de karronnaden der barkassen een doordringend antwoord zonden. De generaal zette middelerwijl zijne verkenning rustig voort, en ontwaarde daarbij dat de verdedigingswerken, naar den vorm te oordeelen, vrij goed aangelegd waren en in een doelmatig verband elkander schenen te bestrijken. De linie was uitgestrekt en ongeveer vijf kwartieruurs lang, verdedigende het eigenlijke Badjoa, dat ten noorden verbonden is aan de ne-

gorijen Bena en Tipoloe, terwijl aan de zuidzijde, op een klein half uur afstands, de negorij Berobo daaraan grenst. Een zeer moerassige oever, welks landingspunten door de bovenbedoelde met geschut beplante borstweringen, verdedigd werden, en die daarenboven door sterke paggers of van klapperboomstammen gemaakte palissadering, waren afgesloten, maakte met de overige gesteldheid, een stormaanval zoo goed als onmogelijk. De rechter vleugel leunde aan ondoordringbare moerassen, terwijl de linker door eene ronde redoute (zie plaat I) beschermd werd. Vele der batterijen lagen in het moeras, vooruitspringende en bestrijkende de meer achterwaarts gelegene versterkingen. Achter de palissaderingen zag men de op palen gebouwde huizen uitsteken, en dicht daarbij eenige groote gewapende vaartuigen op de droogte, die bij wassend water, voorzeker vlot werden. Op het zien der kogels, die rondom de sloep des Opperbevelhebbers, op het water ricochetterden, bekwam men de zekerheid, dat eenige der vijandelijke batterijen met 12ere en andere vermoedelijk met 6 of 8ere bewapend waren. Dit, gevoegd bij de onmogelijkheid om met de groote schepen digter te naderen, gaf den Opperbevelhebber aanleiding, om eene verkenning van meer nabij te laten doen, tot opsporing eener geschiktere landingsplaats, ten einde vervolgens Badjoa van de landzijde aan te vallen. De generaal was nu overtuigd, dat de bewering der Bonieren, nopens de onneembaarheid dezer zeeplaats, niet zoo geheel ongegrond scheen.

Na deze verkenning keerde de Opperbevelhebber naar zijn vlagschip terug; doch nu moest er een officier gezonden worden, die, bij een uitstekend beleid, ook voldoende koelbloedigheid bezat, om eene allergevaarvolste taak — het opsporen namelijk eener geschikte landingsplaats — te vervullen. De pligt welke op den Opperbevelhebber rustte, verbood hem, om onder het geweervuur des vijands, het hoofdbeleid der onderneming roekeloos in de waagschaal te stellen. In zoo ver moest hij zijne neiging breidelen; maar hij had een zoon, — het is waar — nog jeugdig in jaren, maar reeds beproefd in krijgservaring, en van eenen deugdelijken stempel wat onversaagdheid betrof. Deze zou den vader vertegenwoordigen, daár waar de Opperbevelhebber niet mogt werkzaam zijn. Dien ten gevolge kreeg de 1ste luitenant-adjutant VAN GEEN bevel, om in eene kleine sloep den wal zoo dicht mogelijk te naderen, en de voorloopige verkenning des generaals voort te zetten. Voortroeiende, ontmoette de genoemde officier den majoor

GEY, die in eene sloep bezig was, de voordeeligste anker- en legplaatsen, voor de vaartuigen met het zwaar geschut beladen, op te sporen. Deze, de gevaarvolle taak, die op den jeugdigen VAN GEEN rustte, vernomen hebbende, wilde hem vergezellen. Immers hij was het, die hem vroeger het eerste voor den vijand had gebracht, en die hem, bij de bestorming van de Gombora te Palembang (1821) en der groote batterij aldaar, den weg des roems had gewezen. De eerste had onder den laatsten geleerd, onder welke gemoedsstemming men den vijand moet tarten. Beiden hadden in zoo menig bloedig gevecht den dood, onder honderde gedaanten, getrotseerd, en zouden het nu nogmaals, in éene sloep vereenigd, met elkander beproeven; van tien man vergezeld, roeiden zij stout op de linie los. Toen zij de vijandelijke batterijen naderden, hield het vuur, dat tot dien tijd toe onafgebroken was gaande gehouden, plotseling op, even als wilde de vijand eene meer dan oppervlakkige beschouwing zijner versterkingen begunstigen. «Dat zal hen duur te staan komen,» zeide de majoor GEY, die dadelijk aan de roeijers last gaf, om binnen het geweerschot de batterijen langs te varen. Men was intusschen nauwelijks halverwege de linie gekomen, toen een groot aantal kleine schuitjes (Lippa-Lippa) uit verschillende kreeken te voorschijn kwamen, de sloep omsingelden, en een hevig geweervuur op de bemanning openden. Beide de officieren grepen nu ook naar de geweren, en gingen de mannen die niet aan de riemen waren, met een goed voorbeeld voor, om het dreigend gevaar door onversaagdheid af te wenden. Hun toestand werd echter hoe langer hoe hagchelijker, vermits de vijand zich door dit vuur niet liet afwijzen, maar allengskens digterbij kwamen. De majoor GEY, zoowel als de 1ste luitenant-adjutant VAN GEEN, zagen het oogenblik te gemoet van gevangen genomen te worden, of den dood te vinden. Het geweervuur was echter gelukkig door den Opperbevelhebber gehoord, die dadelijk aan den kommandant der barkassen last gaf om de sloep te ontzetten. De vijand werd niettemin, in weerwil dezer opdagende versterking, stoutmoediger en pagaaiden des te sterker op de sloep toe. Reeds had hij onderscheidene geweerkogels door de sloep geschoten, doch gelukkigerwijze was niemand gekwetst geworden, toen twee dezer Lippa-Lippa's zoo digtbij kwamen, dat zij onderscheidene spiesen op de sloep konden werpen, waardoor een man gekwetst werd. De vijand, dit bemerkende, deed een donderend vreugdegejuich opgaan, terwijl enkele hunner den onzen toeriepen, zich

over te geven. Die opschicling had eene tegenovergestelde uitwerking, aangezien de beide officieren, wel verre van daartoe geneigdheid te toonen, zich gereed maakten, om den stoutsten met de sabel in de vuist aan te klampen. Op datzelfde oogenblik vloog een 18de kogel, van de naderende barkas geschoten, door de kleine vijandelijke vloot, en deed de geestdrift der Bonieren een weinig verflaauwen. Andere barkassen roeiden insgelijks met inspanning van vereenigde krachten, voorwaarts, om de kleine sloep op te nemen. Dit, gepaard met de manhafte houding der verkenneren, deed den vijand terugdeinzen, waarop de onzen hem met geweervuur en een echt Hollandsch *houra!* naar hunne kreeken terugjoegen. Zoodra de Lippa-Lippa's onder de vuurlinie hunner batterijen weg waren, deden deze een bui van kogels op de sloep regenen, welke echter, door de barkassen gedekt, stoutweg de linie langs roeide, om den luitenant VAN GEEN in de gelegenheid te stellen, den hem gegeven last naar behooren uit te voeren. Een doelmatig landingspunt werd gevonden bij de ronde batterij of redoute, op den linker vleugel, bij het punt A, (zie plaat I), dat nu behoorlijk opgenomen en onderzocht werd. Na afloop dezer gevaarlijke expeditie, maakte de majoor GEX en de luitenant-adjutant VAN GEEN, rapport hunner verrichtingen, terwijl eerstgenoemde, na dit uitstapje, zijne werkzaamheden als kommandant der artillerie, rustig vervolgde.

De aanval zou, ten gevolge van dit rapport, reeds des anderen daags, den 27^{den} Maart plaats hebben. De regeling van die operatie werd dadelijk ontworpen, en kort daarna, aan al de kommanderende officieren, bij de navolgende algemeene order bekend gemaakt:

ALGEMEENE ORDER.

Al de troepen zullen heden nacht te 12 uren moeten eten; zij zullen voor één dag hard brood en één ration arak, met water verdubbeld, in hunne veldflesschen bij zich dragen. In de sloepen of prauwen zal hen een buitengewoon ration worden uitgereikt.

De majoor GEX zal bij de landing de voorhoede kommanderen, welke zal bestaan uit de kompagnie van den kapitein BOURDON, van de 18de afdeeling nationale infanterie; de kompagnie van den kapitein HERSENS, van de 19de afdeeling N. I. en 100 Sumanappers. Het centrum zal worden aangevoerd door den kolonel BISCHOFF, en bestaan: van de 18de afdeeling, 2de bataillon, de kapitein VAN STIRUM, met 60 man; het detachement van den luitenant FERRARE, en dat van den luitenant EGIDY, van de 20ste afdeeling N. I. en 100 Sumanappers. De reserve zal gekommandeerd worden door den majoor DE BAST, en zal bestaan uit: het detachement van den kapitein SOLLEWIJN, het overige gedeelte der kompagnie van den kapitein VAN STIRUM, de mariniers en 60 Sumanappers.

Twee officieren van gezondheid zullen mede debarkeren met een gedeelte der veld-ambulance.

De artillerie zal mede ontschepen in de 4de kolonne, met de pionniers en piekeniers van den Panumbahan van Sumanap en de hussaren; deze kolonne zal evenwel zoo dicht mogelijk onder den wal blijven liggen, en wel bij het punt der landing, en aldaar nadere bevelen afwachten.

De kommandant der zeemagt zal zorgen en de noodige bevelen geven, dat de barkassen, ten minste ieder van 50 schoten voorzien zijn. De drie kanoneerboden zullen positie nemen tegen over den regter vleugel der vijandelijke linie. De drie barkassen, zullen positie houden tegen over het centrum; zij zullen, zoodra de aanval begint, zoo dicht de vijandelijke batterijen naderen, dat zij haar met succes kunnen beschieten; daar ter plaatse zullen zij een langzaam, doch goed onderhouden vuur maken. De drie andere barkassen zullen naar het landingspunt gaan, en aldaar tegenover den linker vleugel der vijandelijke batterijen ankeren, om de landing te beschermen en te bespoedigen.

Heden nacht ten 12 uren, zullen alle de prauwen en sloepen die tot het debarkement noodig zijn, bij de schepen moeten gereed liggen; om 2 uren zullen de troepen in de genoemde vaartuigen overgaan, om tegen 4 à 5 uren aan het landingspunt te wezen. Al de vaartuigen met troepen, onder de bevelen van den majoor GEX, zullen zich vereenigen bij het schip *Emile*. De troepen onder de orders van den kolonel BISCHOFF, zullen bij het schip de *Louisa*, en die van den majoor DE BAST bij het schip *Louisa de Koch*, terwijl de 4de kolonne zich zal verzamelen, nadat de voorgaande kolonnen vertrokken zijn.

De kommandanten der kolonnen zullen zorgen, dat de debarkementsvaartuigen bij elkander blijven en de noodige bevelen geven, dat er eene diepe stille heersche, en dat noch door schreeuwen, noch door de riemen, geraas gemaakt worde.

Al de prauwtjes en de andere kleine vaartuigen, die niet tot de landing gebruikt worden, zullen door den luitenant der marine ZOUTMAN, in twee gelijke deelen afgezonderd worden; waarvan een gedeelte om vijf uren, zich verspreidende, naar het centrum der vijandelijke batterijen zullen oproeien tot achter de barkassen; het ander gedeelte zal zich naar den regter vleugel der vijandelijke versterkings-linie, daar waar de kanoneerbooten liggen, begeven, om den vijand in den waan te brengen, dat wij daar ter plaatse eene landing willen ondernemen.

Het vuur der barkassen en booten, zal beginnen op een sein door een mortier of een Congrevische pijl, dat op een der barkassen van het centrum zal gegeven worden.

De kommandant der zeemagt wordt uitgenoodigd, de strengste bevelen te geven, dat geene matrozen de sloepen of prauwen verlaten.

De voorhoede zal hare rigting nemen op het landingspunt, dat heden onderzocht en aangewezen is; het centrum en de reserve zullen de voorhoede volgen.

De majoor GEX zal dadelijk, onder zijn toezigt, door de vereeniging van prauwen en pantjallangs, vloten of radaux doen vervaardigen, waarop de zware mortieren en bokken voor Congrevische pijlen zullen geplaatst worden, welke behoorlijk bemand en bediend, heden nacht in positie voor het centrum der vijandelijke linie, op de door hem aan te wijzen plaatsen, zullen vertuid worden. Tot vervaardiging dezer vloten, zal de kommandant der zeemagt, de noodige middelen verschaffen en hulp verleen.

De Generaal, enz.

VAN GEEN.

De lang gespannen verwachting op den uitslag der verkenning en op de te nemen maatregelen van de zijde des Opperbevelhebbers, was nu bevredigd; eene woelige bedrijvig-

heid verving haar. De artilleristen waren de eerste die de handen aan 't werk moesten slaan voor de zamenstelling van vlottende beddingen, voor de vier mortieren van 29 duimen en de bokken der Congrevische brandpijlen, die tegen Badjoa zouden gebezigd worden. De marine was hen in dezen arbeid behulpzaam, even als in alles, waar zij hulpbetoon kon bewijzen. De overtuiging, dat deze voorbereidende werkzaamheden dienstbaar waren voor eene operatie, die over den uitslag van den veldtocht zou beslissen, was aansporing genoeg; — het voorbeeld der officieren en van den majoor GEY, die aan zijne artilleristen eenen overheerlijken dag beloofde, deed het overige. Eer de nachtelijke duisternis het daglicht geheel vervangen had, waren de vlotten gereed, de mortieren en de munitien ontladen en opgesteld. Door eenige sloepen geboegseerd, zakten deze ontzagwekkende werktuigen van vernieling naar hunne standplaatsen, die door den majoor GEY werden aangewezen. De kanonneerbooten, gewapende barkassen en andere vaartuigen, bestemd om het front en den regter vleugel der vijandelijke versterkingslinie te beschieten, waaronder de prauwen van den heer DE SISO begrepen waren, werden door den evengenoemden commandant der artillerie en door den luitenant der marine ZOUTMAN, in de linie gebragt, waarna beiden, tegen één uur in den morgenstond, den Opperbevelhebber rapport deden, dat zijne bevelen ten uitvoer waren gelegd.

Tegen 2 uren in den morgenstond van den 27sten was alles in beweging, en werden de troepen in de kleine vaartuigen overgebragt. De sloep waarin de majoor GEY de aanvalskolonnen zoude geleiden, stelde zich aan het hoofd, met een lantaarn aan den top der mast. Het zwakste kaarslicht moest haar naar de plaats geleiden waar de aanvang zou zijn van den roem eener schitterende overwinning. Al de vaartuigen welke de landingstroepen aan boord hadden, volgden den weg op plaat I, door BBB, aangewezen. De valsche aanval rigtte zich op het punt I.

Ten half vier uur stapte de Opperbevelhebber, van zijnen staf vergezeld, in eene sloep en begaf zich naar het centrum der linie en van daar naar zijnen linker vleugel, om te zien of alles gereed was. Bij de eerste schemering van het daglicht, was de Opperbevelhebber weder bij het centrum, om den stand der artillerie in oogenschouw te nemen en den luitenant HOYEL van zijnen staf, tot adstantie der batterij Congrevische pijlen, te detacheren. Kort daarna gaf

een der pijlen het sein tot den aanval. De reeds voorbereide artillerie, trad daarop dadelijk in werking. Op de sloepen van den valschen aanval, was het geweervuur reeds veel vroeger geopend, terwijl alle tamboers, hoornblazers en muzikanten, op dat punt vereenigd, den stormmarsch sloegen en bliezen, en alles aanwendden, om den vijand in den waan te brengen, dat aldaar den aanval zou plaats hebben. Een zestigtal stukken geschut en een levendig geweervuur, werd van 's vijands zijde gehoord, en vermengde zich met het donderen van ons zwaar geschut. Door de duisternis en den rook van het geschut en geweervuur, was de aanvalskolonnie onbemerkt het strand en het landingspunt genaderd. Ziende dat men wegens het lage water niet verder kon, was de majoor GEY de eerste die in zee sprong, en met zijne zware stem, aan den kapitein BOURDON toeriep: « In zee BOURDON! in zee BOURDON! volg mij, brave flankeurs!» Met de kreet van *houra! voorwaarts!* stortte BOURDON zich te water, en zijne braven hem na; GEY stormde met hen, op het strand, onder een bui van geweerkogels in de redoute. Met de patroontasschen boven water gehouden, volgden de overige troepen, ook die van den Panumbahan. Geen geweeschot werd van onze zijde gelost, maar de bajonet en de sabel des te meer gebezigd. De ronde redoute en belendende batterij met 12ere gewapend, was reeds genomen, terwijl de verbaasde en vlugtende vijand, met hevigheid vervolgd werd, hoezeer nog slechts een 200tal der onzen voet aan land hadden.

Dadelijk nadat hij het bevel tot den aanval gegeven had, liet de Opperbevelhebber zich naar het landingspunt roeijen, — zag met genoegen de eerste zegeteekenen van den aanval, doch tot zijn leedwezen, dat de prauwen met de andere troepen niet spoedig genoeg konden aankomen. Indien de vijand van dit oponthoud gebruik had weten te maken, dan zou het handvol dapperen, dat voet aan wal had, den dood niet ontsnapt zijn. De Opperbevelhebber zond dadelijk de ledige sloepen terug, om de manschappen van de prauwen te halen. Middelerwijl wilde hij in de gevaren der voorhoede deelen, en haar, zoo noodig, door gepaste maatregelen uit den neteligen toestand redden. Aan wal stappende, bewonderde hij de stoutmoedigheid der eerste aanvallers, die, achter de ronde redoute, door een boschje gedrongen, den vijand met de bajonet uit de huizen voor zich heendreven, terwijl een peloton in de vlakte, de reserve vormde. De redoute was door de onzen bezet. Reeds lagen er 30 gesneuvelden des vijands

op deze beperkte plaats; de gekwetsten hadden zij medegevoerd. Vooraan bij de vechtende komende, zag hij deze stand houden voor eenen 50 maal sterkeren vijand, waaronder men eene sterke kolonne kavallerie opmerkte. De minste weifeling had hier al de behaalde voordeelen in eens kunnen doen verdwijnen. «Voorwaarts!» riep de Opperbevelhebber, en dit bevelwoord werd door den majoor GEY en den kapitein BOURDON met geestdrift herhaald. De voorsten verspreidden zich in tirailleur en dreven de vijandelijke kavallerie uit elkander, die, door het aanrukken der kolonne van den kolonel BISCHOFF, bedreigd werd om afgesneden te worden.

De Bonieren hadden intusschen het hevige vuur van onze artillerie met niet minder hevigheid beantwoord. Dit belette den majoor DE BAST echter niet, om met zijne reserve door te dringen en voet aan wal te zetten. Zoodra de Opperbevelhebber deze versterking zag opdagen, riep hij den troepen in hooggespannen geestdrift toe: «Badjoa is ons!» Om echter de grootst mogelijke voordeelen dezer overwinning te trekken, wilde hij de nog in hunne batterijen vechtende Bonieren, in den rug laten aanvallen, en gaf dien ten gevolge aan de kapiteins SOLLEWIJN en HERSENS bevel, om met 140 man, de vijandelijke batterijen in het centrum, van achteren te bestoken. Zoodra de zich in de vlakte verzamelende vijand, deze beweging bespeurde, zond hij vier zijner ruiters af, die rennende door onze tirailleur-linie naar de bedreigde negorij heendrongen. Bovengenoemde kapiteins trokken middelerwijl voorwaarts; doch op datzelfde oogenblik scheen de vijand tot het besluit te komen, om door middel hunner overmagt de onzen in zee te drijven. De Opperbevelhebber zond nu een peloton mariniers, met den luitenant VAN DER VELDEN aan het hoofd, in de flank des vijands, terwijl hij de beide kapiteins gelastte, om den vijandelijken bewegings-aanval, stout, in kolonne, met tirailleurs voorop, te gemoet te trekken. Een schitterende bajonet-aanval bragt de onzen in de gelederen des vijands, die nu in hunnen rug insgelijks bedreigd wordende, met overhaasting de vlugt namen. Dodelijk werkte het Nederlandsche blankgeweer in de rijen der Bonieren, en het getal gevelden zou aanmerkelijker geweest zijn, indien het peloton mariniers, dat hen in de flank en rug kwam, niet in een moeras was blijven steken, waaruit het echter een levendig vuur op de vluggende onderhield. Ongeveer 400 vijandelijke lijen bedekten het slagveld, waaronder krain BADJOA, een der aanzienlijkste volkshoofden van het Bonische rijk.

De vijanden die, tot nu toe, in hunne batterijen het vuur der flotille beantwoord hadden, door de afgezondene ruiters, van het boven hun hoofd hangend gevaar onderrigt geworden zijnde, ontvloten plotseling hunne versterkingen, naar de zijde van hunnen regter vleugel, die open was; van daar wierpen zij zich in de bosschen en gebergten. Ware de majoor LE BRON met zijne kolonne aangekomen, dan hadden duizenden Bonieren hunne hardnekkigheid met den dood moeten boeten.

Des morgens ten 9 ure wapperde de Nederlandsche vlag op de wallen van het voor onneembaar gehoudene Badjoa, ten teeken eener volkomene overwinning. Middelerwijl werden de Bonieren door de troepen uit de vlakte en verder in de rigting van Boni gedreven.

De zegeteekenen bestonden uit een 60tal ijzeren en metalen kanonnen, vele andere wapens en vaandels, 1000 buskruit, een groot aantal kogels en vele praauwen van onderscheidene grootte. Onder de veroverde vaandels, vond men eenen koninklijken standaard met het woord ALLAH. Twee onzer officieren, zijnde de luitenant VAN DER HOOP der hussaren, welke verzocht had, te voet, als vrijwilliger te dienen, en de majoor der troepen van den Panumbahan, waren zwaar gewond, terwijl men nog 6 gesneuvelden en 20 gekwetsten onder de manschappen telde.

De Opperbevelhebber bezigtigde de vijandelijke verdedigingsmiddelen. Overal waar hij zich vertoonde, klonken de juichtoonon der soldaten en schepelingen, en daarmede bragten zij aan zijn beleid en aan de onverschrokkenheid waarmede hij te midden van het gevecht, zijne bevelen had gegeven, eene eenvoudige, maar hartelijk gemeende hulde toe. De geringe verliezen welke zij geleden hadden, waren zij, in den volsten zin des woords, aan de even vernuftig uitgedachte, als goed uitgevoerde manoeuvre verschuldigd.

De bezigtiging der verdedigings-werken en van het aanzienlijk getal stukken, waarmede zij beplant waren, deed alsnu de grootte van de behaalde overwinning meer in het oog vallen. De vestingwerken waren meest van klei en klipsteen vervaardigd, ongeveer 2,50 dik en hoog, en zeer sterk gebouwd. De batterijen flankerden elkander vrij goed; de Opperbevelhebber vermeende hierin de kenmerken van Europeesche vestingbouw te herkennen. Later bleek het dat hij zich daarin niet bedrogen had, aangezien deze, zoowel als de werken van Boni, door eenen Franschen kolonel, DE L'ORME genaamd, waren aangelegd, welke het Mahomedaansch geloof aangen-

men had en met eene Bonische prinses was getrouwd geweest. Men had derhalve redenen om zich te verbeugen; want met Badjoa, was ook het sterkste bolwerk van het Bonische rijk gevallen, — was het beleedigde Nederland roemvol gewroken.

In de vlakte komende, om de troepen eene positie te doen nemen, voor 't geval dat de vijand het offensive mogt hervatten, werd de overwinnende aanvoerder ook dáár door het driewerf *houra!* zijner troepen ontvangen. Van zijne zijde zwaaide hij aan den door hen betoonden moed den hoogsten lof toe. Zij hadden zijne plannen met schitterende dapperheid uitgevoerd. De spoed waarmede alles bewerkstelligd was, en die voor het wêlslagen der gecombineerde operatie zoo noodzakelijk was, was de Opperbevelhebber grootendeels verschuldigd aan de stoutmoedige voortvarendheid van den majoor GEY en den kapitein BOURDON. Het voorbeeld van den eersten had allen als geëlectriseerd; de verschijning van den Opperbevelhebber met de officieren van zijnen staf, in een vrij hagchelijk oogenblik, kort na de landing der voorhoede, te midden van het gevecht, had het overige gedaan om de geestdrift algemeen te maken. Ook de troepen van den Panumbahan, hadden met de Nederlandsche soldaten en schepelingen gewedijverd in moedbetooning. De marine was bijzonder nuttig geweest bij de landing en bij het beschieten van Badjoa. Vele harer officieren hadden daarbij een lofwaardig voorbeeld gegeven; onder deze werd ZOUTMAN in het bijzonder en ook onze VAN SPEYK weder geteld. De heer DE SISO had mede veel onverschrokkenheid betoond. De ingescheepte hulpstroepen van Celebes hadden zich daarentegen niet in het gevecht vertoond, maar waren dadelijk bij de hand toen het vuren had opgehouden, om te steelen en te plunderen, waarbij zij zelfs het veroverde geschut niet verschoonden.

Na de verkenning der veroverde negorijen van de landzijde te hebben voortgezet, gaf de Opperbevelhebber last tot het opwerpen van eenige versterkingen, ten einde van Badjoa een subjectief punt te maken voor de operatie tegen Boni. De legering der troepen voor Badjoa werd verder geregeld, en de noodige bevelen uitgevaardigd tot ontwapening der vijandelijke batterijen. Alle deze voorzorgen waren te noodzakelijker, omdat men verwachten kon, dat de Bonieren eene laatste krachtinspanning zouden wagen, en dat men dan vermoedelijk tegen groote overmagt zoude moeten kampen.

De Opperbevelhebber vestigde daarop zijn hoofdkwartier in

Badjoa, in den dalm der koningin. Den 29sten verscheen de kolonne van den majoor LE BRON, in de zuidwestzijde der vlakte van Badjoa. In weerwil der aangewendde pogingen, was het hem niet mogelijk geweest, om op den dag van het gevecht achter Badjoa te deboucheren. Hij was hier weder, even als bij Sinjai, door zijne gidsen misleid geworden; terwijl de hulpbenden van Goa hem meer tot last dan tot ondersteuning gestrekt hadden.

X. HOOFDSTUK.

Demonstratie tegen en verkenning van Boni. — Boni wordt ontmanteld en vernield. — De omstreken worden verkend tot opsporing van den vyand. — Expeditie op de rivier Pandjola. Verblyf te Badjoa; — Viering der overwinning. Vertrek van Badjoa. Toestand der zaken te Boele Comba. Aankomst te Makassar. Dagorder.

Uit het beloop der door ons uitéengezette en ontwikkelde zaken, is het ligtelijk op te maken, dat het Bonische rijk van de hoogte eener overdrevene magt, merkkelijk gedaald was, en dat deze oorlog bij deszelfs bewoners langdurig de kracht der Nederlandsche wapenen zou doen in geheugen blijven. De tot nu toe verkregene uitkomsten waren boven verwachting groot; maar het hoofd-object, de onderwerping der koningin, of de geheele vernieling van hare hulpbronnen, die haar in staat stelden om de Nederlandsche bezittingen op Celebes afbreuk te doen en den vrijen handel te beletten, — dit doel moest nog bereikt worden.

De dag op dien der verovering van Badjoa gevolgd, werd door den Opperbevelhebber besteed, met het doen van eenige demonstratiën tegen de hoofdstad des rijk, om te zien of de vijand zich niet in de vlakte zou laten lokken. De onzekerheid nopens den toestand der nog verwacht wordende landkolonne, was oorzaak dat deze demonstratiën zich niet te ver konden uitstrekken. Inmiddels werd niets verzuimd, om van de behaalde voordeelen de meest mogelijke partij te trekken.

Op den 30sten Maart kwamen al de gebivouacqueerde troepen onder de wapens, tot voortzetting der operatiën. Eene beslissende manoeuvre zou insgelijks voor Boni beraamd en uitgevoerd worden. Nopens den verdedigings-toestand dier plaats was echter weinig of niets met zekerheid bekend. Door de geruchten alleen had de generaal, nog te Makassar zijnde, vernomen, dat de Bonieren met kracht gewerkt hadden aan het opwerpen van nieuwe verdedigingswerken. De hulpbronnen van het land, waren ook derwijze afgeschilderd, alsof de

Bonieren reeds eenen geruimen tijd, hunne landen onbebouwd hadden gelaten, en dat zij voorts door misgewas en door hongersnood gedrongen, in de gouvernements-districten zouden vallen om middelen van onderhoud te vinden. Een en ander wilde de generaal zelf onderzoeken, ten einde naar bevind van zaken de verdere operatiën te regelen. Terwijl de overige troepen tezamentrokken en op de aanstaande gebeurtenissen zich voorbereidden, ging de Opperbevelhebber van zijnen staf vergezeld, aan het hoofd eener sterke compagnie flankeurs, twee bespannen houwitsers, twee handmortieren, het detachement hussaren en 58 ruiters van den koning van Goa, naar Boni op marsch.

De kleine kolonne had ruim twee uren door eene overheerlijk fraai, goed bebouwd en vruchtbare landstreek gemarcheerd, toen men in de verte eene borstwering ontdekte, die, volgens de verzekering van den gids, de omwalling van Boni was. De flankeurs ontvingen alsnu bevel, zich in tirailleurs te verspreiden en, door soutiens gevolgd, de plaats te verkennen. De generaal bleef met de kavallerie en het geschut, in de vlakke, op 200 passen afstands van de versterking. Zeer spoedig ontving hij het bericht, dat de wallen en de stad Boni verlaten schenen, vermits men nergens eenig leven bespeurde. De generaal begaf zich daarop met de bij hem geblevene troepen naar een der toegangen, plaatste zijn geschut op eene hoogte, tegen de stad gerigt, waarbij een peloton infanterie gelaten werd, om in alle gevallen van den toegang meester te blijven. Daarna rukte hij met de overige troepen de omwalling en Boni binnen en bezigtigde de zoogenaamde versterking der stad. Zij bestond uit een' wal, ongeveer een uur gaans in omtrek, en van eene onregelmatige langwerpige vierkante gedaante. De wal was, evenals die van Badjoa, van klipsteen en leem vervaardigd, met een doorlopend banket, en bij de toegangen met traversen voorzien; hij was 2,40 ellen hoog en dik. Van nieuw aangelegde werken was geen spoor te vinden. Toen de generaal tussehen de huizen kwam, ontdekte men nog eenige vlugtende Bonieren. De hoofdpriester stond voor de Moské en verdedigde zich wanhoopend tegen de hussaren, die hem gewenkt hadden zich over te geven. Toen de luitenant LEUSDEN bemerkte, dat men hem niet zonder verlies van manschappen zoude magtig worden, schoot hij hem neder; — een ander priester werd door een kanonnier geveld. De Moské bleek tot munitie-magazijn te hebben gediend, aangezien men er nog 15 tonnen met buskruid in opgestapeld

vond. Het gebouw was van zwaren klipsteen opgetrokken, en van binnen geheel met witte Hollandsche tegels bekleed. De dalm der koningin scheen bij het verlaten in brand gestoken te zijn, dewijl dit gebouw aan alle kanten in vlam stond. De omwalling van dezen dalm was met 15 stukken kanon van verschillende kalibers beplant, de meeste van metaal. Later vond men nog twee metalen scheepsklokken; een derzelve was — zooals uit het opschrift bleek — in den constructiewinkel te Sourabaya gegoten, en waarschijnlijk afkomstig van het verongelukte schip *Calypso*. De sabel van den, in het vorig jaar, vermoorden luitenant GILLIAM werd mede in een der belendende huizen gevonden. De stad had een zeer goed voorkomen, en de huizen, die slechts kort te voren verlaten schenen, waren over het algemeen zeer fraai. Eene menigte karbauwen, schapen, geiten, hoenders, padi, rijst, jagon en een overvloed van andere levensmiddelen waren achtergebleven.

Toen de hulpbenden van Goa van het verlaten van Boni de lucht kregen, kwamen zij met overhaasting opzetten, zoodat de majoor GEX nog eenige oogenblikken in den waan werd gebragt, dat het Bonieren waren. De generaal liet de Moské, op verzoek van den koning van Goa, in de lucht springen, tot weerwraak van de tempelschennis door de Bonieren in het Goasche gepleegd. Het grootste gedeelte der wallen alsmede de stad werden vernield. Het metaal geschut werd medegevoerd, doch de oude en onbruikbare ijzeren stukken werden vernageld. In den namiddag nam men den terugmarsch aan. De menigte kampongs die zich regts en links aan het oog vertoonden, en de bosschen met klapperen pisang-boomen, benevens de onafzienbare goed bebouwde padi-velden, maakten een groot contrast met de berigten, welke de generaal te Makassar had bekomen. Wel verre van hongersnood te beduiden, was het tastbaar, dat in deze streken allerwege welvaart en overvloed heerschten; het was derhalve niet uit gebrek dat de Bonieren den oorlog tegen ons voerden, maar wel uit overmoed, en als een gevolg van al te groote toegevendheid van het voormalig Nederlandsche bewind, — gelijk de generaal dit teregt voorondersteld had.

Bij de terugkomst in zijn hoofdkwartier Badjoa, gaf de generaal bevelen, dat het grootste gedeelte der troepen, op den volgenden dag (den 31sten Maart), in vier kolonnen verdeeld, gereed moest staan, om eene algemeene verkenning te doen. De eerste kolonne Sumanapsche troepen zou door den kapitein KOELMAN, de tweede door den majoor DE BAST, de derde

door den majoor LE BRON, en de vierde door den kapitein SOLLEWIJN aangevoerd worden. De beide vleugelkolonnen hadden last, om regts en links eene uitgestrekte zigzag-marsch te doen, en zich achter Boni te vereenigen. Zij moesten zich overtuigen van de al of niet aanwezigheid der vijandelijke troepen. De middenkolonnen moesten regt op Boni marcheren, de links en regts liggende kampongs vernielen, terwijl zij allen bevel hadden om den vijand de meest mogelijke schade toe te brengen. De bevolen beweging had werkelijk op den bepaalden dag plaats; de omstreken van Badjoa en Boni werden verkend, doch geen Bonieren vertoonden zich: alles was verlaten. Tegen den avond waren al de kolonnen bij Badjoa terug.

Intusschen waren er berigten ingekomen, dat een groot getal prauwen, beladen met de kostbaarheden der Badjoanezen, reeds vóór dat de vloot in de bogt van Badjoa ten anker kwam, de rivier Pantjola waren opgevaren. Dien ten gevolge werd de kommandant der kleine flotille, ZOUTMAN, gelast, om met eenige Larkassen de rivier op te varen, en zoo mogelijk de vlugtelingen te achterhalen en gevangen te nemen. De kapitein HERSENS zou hem met 100 man infanterie vergezellen, en eigenlijk over de expeditie te land het bevel voeren. In den nacht van den 31sten vertrokken de vaartuigen; de last was echter gegeven, dat zij den 2^{den} April weder terug moesten zijn, vermits de Opperbevelhebber den 3^{den} met al de booten, barkassen en gewapende sloepen, met 400 à 500 man, eene expeditie op de rivier Tjerana wilde doen.

Niet ver van de uitwatering ontdekte men drie verlaten prauwen, die, daar men geene mogelijkheid zag om ze mede te voeren, verbrand werden. Verder opvarende, ontdekte de verkenners de negorijen Groot- en Klein-Latondra, welke toegangen aan de rivierzijde door een sterk staketsel was afgesloten. In weerwil van het levendig geweervuur, dat de vijand van achter zijne palissadering onderhield, werd de ingang spoedig overmeesterd en de vijand op de vlugt gedreven; — het stormenderhand genomen Latondra werd aan de vlammen prijs gegeven. Dit oponthoud bragt den kapitein HERSENS in het denkbeeld, dat de bedoelde beladene prauwen nu welligt niet ver te zoeken zouden zijn, om welke redenen men besloot, de rivier verder op te varen. Tegen den avond ontdekte men de negorij Lonie en eenige prauwen, die echter onbeladen waren. Door hunnen ijver voortgedreven, zetteden onze officieren den togt op den 2^{den} April en de volgende dagen,

stoutmoedig voort, zonder echter de gevlugte Badjoasche vloot te ontdekken. Een tak van de Tjerana werd mede verkend tot in de rivier zelve, waar men de negorijen Leda en Tjerana insgelijks onderzocht. Op vele plaatsen moesten er kleine gevechten en schermutselingen tegen de gewapende inlanders geleverd worden, waarbij men eenige gevangenen maakte; — de overige bewoners hadden met have en goed de vlugt genomen; — nergens ontmoette men neiging tot onderwerping. Het eigenlijke doel der expeditie was niet bereikt, en de stellige last van den Opperbevelhebber daarenboven overtreden, aangezien men in plaats van den 2^{den}, eerst den 7^{den} April weder te Badjoa verscheen. De Opperbevelhebber was zeer verstoord over het tijdverlies, en wegens de ongerustheid, die het lang wegblijven der flotille en de onzekerheid omtrent haar lot, hem geboord had. Hoezeer het den generaal leed deed, twee brave officieren, den luitenant 1ste klasse ZOUTMAN en den kapitein HERSENS, eene zeer strenge teregtwijzing te moeten geven, was hij echter verplicht zijne ontevredenheid openlijk te doen kennen. Volgens de rapporten van den eersten, hadden de luitenants ter zee 2de klasse, VAN SPEYK, P. OORTHUIS, P. BRUINING en KLUISKENS, de adelborst der 1ste klasse A. B. OUYKAAS, en in het bijzonder J. HUDIG en L. VON FRYTAG VON OVERSTRATEN, zich bij deze onderneming zeer loffelijk gedragen. De kapitein HERSENS gaf hetzelfde getuigenis van den luitenant VAN DER SPA. Later, toen de Opperbevelhebber de bijzondere rapporten van de beide kommandanten dezer expeditie ontving, doorzag hij duidelijk de oorzaken van het lang wegblijven dezer expeditie, en dat daarbij de zucht om de hulpbronnen des vijands te vernielen, eenigzins buiten de grenzen van het betamelijke had geleid, waartoe de kapitein HERSENS voornamelijk aanleiding had gegeven. Met eene voorloopige zeer ernstige vermaning, schorste de generaal het nadere onderzoek dezer zaak, tot na den geheelen afloop van den veldtogt.

Middelerwijl de bovenbedoelde expeditie uitgevoerd werd, rusteden de overige troepen van de vermoeyenissen uit, en werden de zieken te Badjoa op het liefdrijkst verzorgd en verpleegd, hetwelk een bijzonder goeden invloed op den gezondheidstoestand der troepen uitoefende. De heer commissaris TOBIAS en de majoor VAN DER WIJCK waren aan de beterhand, doch de majoor GAMBIER lag nog zeer gevaarlijk ziek; ook de majoor DE LEEUW lag reeds verscheidene dagen in de ambulance. Al de ingekomene berigten nopens de verblijfplaats van de

koningin en van hare hofhouding, als ook nopens die der voor- naamste rijks grooten, liepen zeer uiteen. Luidens sommige was de vorstin met hare schatten naar Soupa, — volgens andere naar Pasimpa, in het gebergte geweken, terwijl sommigen beweerden, dat zij naar Wadjoe gevugt was. Het laatste bericht werd eenigen tijd daarna bevestigd, alsook, dat vele rijks grooten te Pasimpa — in eene onneembare sterke stelling, in het gebergte — terwijl eenige anderen in Soupa een toevlugtsoord hadden gezocht. АРОЕ ЛОМРОЕ had zijne zuster naar Wadjoe begeleid.

Hoezeer in het onzekere omtrent de verblijfplaats der koningin, had de Opperbevelhebber het echter noodzakelijk geoordeeld, om haar nogmaals eene opvordering tot onderwerping te doen toekomen. De navolgende *Proclamatie*, naar den Oosterschen trant gesteld en in de Boeginesche taal overgebracht, werd reeds den 31sten Maart onder eenige achtergeblevene inlanders rondverspreid en door eenen vertrouwden gids aan de koningin gezonden.

PROCLAMATIE.

O Koningin, Rijks grooten en Volkeren van Boni! Gij! durfde u vermeten, de door uwe voorzaten en voorouders zoo dikwerf bezworen verbintenissen te verbreken, zonder eenige billijke of gegronde redenen of aanleiding te hebben. — Te midden van den vrede, en terwijl de minzaamste onderhandelingen gevoerd werden, durfde gij, zonder voorafgaande oorlogsverklaring, 's Gouvernements grondgebied door eenen vijandelijken aanval schenden, deszelfs onderdanen vermoorden, weg te rooven en te plunderen!

Als Generaal en Opperbevelhebber van 's Gouvernements land- en zee- magt, met een aanzienlijk getal troepen hier gezonden zijnde, om U, o Koningin, voor dit hoogst misdadig gedrag te straffen, vond ik Uwe prinsen en uwe volkeren steeds in eene vijandelijke houding op 's Gouvernements grondgebied van Maros, Boele Comba en Bonthain.

Gij dacht U te verdedigen, doch gij verbleektet op het zien van 's Gouvernements geduchte magt. De vlugt was het eenige redmiddel waarop gij bedacht waart.

Ik vond U bij de rivier Limbang, en gij waart nog trotsch genoeg om ons den overgang te betwisten; een uur tijds was voldoende om U van daar te verdriven.

Gij schaaftet Uwe magt langs de stranden van Boele Boele, en met duizenden waart gij daar te zamen gekomen, om de troepen van het Gouvernement te bestrijden; maar de Almagt zegende onze wapenen; het vonnis, den meenedigen toegezegd, was geveld, en slechts een klein gedeelte van 's Gouvernements magt was voldoende, om U met een belangrijk verlies te verjagen en geheel Boele voor die magt te doen zwichten. Ook Berobo, Badjoa, Bena en Tipoloe, en met deze vele andere aanzienlijke negorijen, hebben, in weerwil harer natuurlijke sterkte en de daaraan ten koste gelegde middelen van verdediging, voor mijne wapenen moeten bukken. Wij behoefden ons slechts te vertoonen, om Neêrlandsch vlag ook geplant te zien. Gij vlugtedet overal; al uw geschat en een groot getal uwer vaartuigen vielen in mijne handen: — dank zij der Almagt toegebracht, die onze wapenen deed zegevieren.

Heden kwam ik tot in uwe hoofdstad. Deze plaats, even vermaard in

de geschiedenis van Celebes, als beroemd door den geheelen Archipel, wegens de trouw uwer voorzaten aan de verbintenissen welke zij met het Nederlandsche Gouvernement hadden gesloten, heeft thans de verwoesting niet kunnen ontgaan.

Boni vond ik verlaten, zoodat het lot uwer onderdanen, u onverschillig schijnt te zijn. Gij dacht slechts op zelfbehoud, uw land en uw volk ten prooi latende aan de verwoestende gevolgen van den oorlog, die gij door uw trouwloos en meenedig gedrag, hetzelve berokkend hebt.

Welligt berouwt het u, o Vorstin en Rijks grooten van Boni, dat gij het Nederlandsche Gouvernement, waaraan gij alle uwe grootheid te danken hebt, zoo trouweloos hebt aangerand. Als nu de Algoede God zulk een inkeer bij ul. heeft doen ontstaan, dan is datzelfde Gouvernement ook vergevingsgezind, voornamelijk jegens vorsten en volken, die in vroegeren tijd met hetzelve in vriendschappelijke betrekking hebben gestaan. Als Generaal en Opperbevelhebber van 's Gouvernements land- en zee- magt, geef ik ul. hiervan de plegtigste verzekering, en volgaarne biede ik mij aan als bemiddelaar tusschen ul. en de Commissarissen voor de zaken van Makassar, ten einde de vijandelijkheden ten spoedigste te doen eindigen. Daarbij wil ik alles aanwenden wat tot welzijn van het land van Boni kan gedaan worden, onder beding, dat gij, ten blijke uwer onderwerping en tot waarborg uwer vredelievende gezindheid, vier prinsen van koninklijken bloede in mijne handen stelt, om als gijzelaars met mij naar Makassar te gaan.

Ik geef U, ó Vorstin, Rijks grooten en Volken van Boni! vier dagen tijd van beraad. Bedenk dat bij aanhoudende halstarrigheid uw geheel land te vuur en te zwaard vernield zal worden, en dat bij de magt die ter mijner beschikking staat, ook middelen genoeg aanwezig zijn, om u tot in uwe ontoegankelijkste schuilhoeken te vervolgen.

Geschreven te Boni, den 30sten Maart 1825.

De Opperbevelhebber, enz.

VAN GEEN.

Gedurende den rusttijd, waarin alleen de noodige velddienst gedaan en de onderwerping van de koningin en eenige volks- hoofden afgewacht werd, had men gelegenheid op te merken, dat de spoedige beslissing van den veldtogt eenen grooten indruk op de inlanders gemaakt had. De Celebesche hulp- benden vooral — te zeer overtuigd, dat zij, om zoo te zeggen, niets hadden gedaan, maar slechts toeschouwers waren geweest eener reeks van strategische en taktische bewegingen, die alle de schitterendste uitkomst hadden opgeleverd — beschouwden met eenen schroomvalligen eerbied, den man die dit alles had be- stuurd. De koning van Goa en zijne rijks grooten staarden met verbazing op het zoo spoedig ineengestorte rijk, dat door al de volken van Celebes voor onoverwinnelijk was gehouden. Hun geweten en de berisping des Opperbevelhebbers hadden het hun gezegd, dat indien zij, ingevolge de gegevene bevelen, gehandeld en de marschen van den majoor LE BRON niet telkens vertraagd hadden, de veldtogt nog oneindig grootere uitkom- sten zouden opgeleverd hebben. De indruk was daarom te grooter, en was, in de belangen van het Gouvernement, ge- lijk te schatten met de onderwerping van Boni. Immers

de bondgenooten van het bestuur hadden ondervonden, dat de bedreiging in den mond des Opperlandvoogds, vroeger tegen de oproerige volken uitgesproken, een tweesnijdend zwaard was, dat den schuldigen overal wist te treffen. De eerbiedbewijzingen, welke de Celebesche hulpbenden aan den Opperbevelhebber en aan al de hoofd-officieren van het leger toebraagen, hadden na de inneming van Boni een bijzonder karakter verkregen. De Panumbahan en zijne troepen, verhovaardigden zich er op, dat zij, onder het beleid des generaals, in den roem door de Nederlanders behaald, zoo ruimschoots gedeeld hadden. De Sumanappers waren zelfs ijverzuchtig op de andere troepen in het geven van de eerewacht, en betrokken uit eigen beweging des nachts de wacht om het verblijf of de tent des Opperbevelhebbers. Eerst later ontdekte de generaal, dat hij des nachts bestendig door een 20tal uitgelezene manschappen van de lijfwacht des Panumbahans bewaakt en beschermd werd.

De eensgezindheid tusschen de Nederlandsche troepen der landmagt, tusschen de schepelingen, de Sumanappers en de Celebesche hulpbenden leverde een opwekkend schouwspel op. Die stemming te bewaren was hoogst staatkundig; zij werd dan ook door den Opperbevelhebber en den heer commissaris TOBIAS, op alle mogelijke wijzen bevorderd. Om daartoe van hunne zijden ook iets bij te dragen, hadden de hoofd-officieren met den koning van Goa en den Panumbahan onderling afgesproken, den Opperbevelhebber een feest te geven in het veroverde Badjoa. De majoor GEX deze stemming bespeurende, was er weldra de ziel van geworden, en om zich de eer en het genoegen der regeling van een zoodanig verbroederings-feest niet te laten ontnemen, gaf hij openlijk zijn voornemen te kennen, om op zijne kosten een feestmaaltijd te geven.

Het huis 't welk de genoemde hoofd-officier met al het personeel der artillerie betrokken had, zijnde de dalm van krain BADJOA, was met eenige daar te stellen veranderingen, daartoe zeer geschikt. Dit verblijf was, evenals de andere gebouwen, uit hout en bamboezen zamengesteld, had twee verdiepingen, waarvan de eene gelijkvloers, de andere op paalwerk, ongeveer 5,52 ellen boven den grond verheven was; de inwendige ruimte was in onderscheidene vertrekken afgedeeld. De binnenwanden der onderste verdieping werden nu door de kanonniers en pionniers geheel weggebroken, zoodat deze verdieping in eene kolossale zaal herschapen werd, welker

wanden geheel met groene takken en welriekende bloemen bekleed en versierd werden. De buitenwanden der boven-verdieping werden eveneens weggebroken. Het regelmatig geplaatste paalwerk dat het dak droeg, werd met bloemen omslingerd en met bloemfestoenen vereenigd; eene doorgaande lijst van bloemen kroonde deze kolonnade. De binnenruimte prijkte met al de vlaggen die men had kunnen vereenigen, en die, sierlijk geschakeerd, de schoonste kleurmengeling vertoonden. De ongemakkelijke Indiaansche trap werd door eenen flauwhellenden opgang van klapperboomen vervangen, met eene balustrade voorzien, langs welke eene reeks van bloeiende heesters werd geplaatst. Op een klein eilandje, in eenen vischvijver, bij den dalm gelegen, werd een bloemen-berceau opgericht voor de plaatsing van het korps muzikanten van den Panumbahan. Voor de nachtverlichting stond een ontelbaar getal potten en glazen met klapper-olie en katoen-pitten; andere waren aan de kolonnade en de kroonlijst bevestigd, zoodat het geheele gebouw kon verlicht worden en uit- en inwendig een Ceres tempel scheen. De onderste zaal zou tot receptie en de bovenste voor den feestmaaltijd dienen.

Alles werd bijeengebragt om het overwinnings-feest luister bij te zetten. Ieder leende wat; ook de Opperbevelhebber — de uitnoodiging aangenomen hebbende — stelde zijn tafel-servies, zijn glaswerk, zijne koks en vele ververschingen ter beschikking van den majoor GEX, die hier weder dezelfde bedrijvige voortvarendheid aan den dag legde, als men bij hem in het heetste van het gevecht bespeurde; de jagtliefhebbers hadden voor eenen ruimen voorraad wild gezorgd.

Eindelijk had het feest der overwinning en eene algemeene verbroedering plaats. Al de officieren der land- en zeemagt, de gezaghebbers der transportschepen en al de hoofden der bondgenooten waren daartoe uitgenoodigd. Het vooral in het Oosten heerschend gebruik, dat de aanzienlijken bij dergelijke gelegenheden zich door een groot gevolg doen begeleiden, werd ook hier gehuldigd: de stoet, binnen en buiten de zalen was groot en schitterend. De officieren waren allen in groot costume; de Indiaansche vorsten en volkshoofden met hunne kostbare bandelieren en hunne van juweelen schitterende wapenen omhangen. Het geheel leverde een grootsch schouwspel op, opgeluisterd door de gulste en hartelijkste vrolijkheid. De Opperbevelhebber stelde den eerste feestdronk in, gewijd aan den veelgeliefden en diepvereerden Koning, en deze dronk werd onder het levendigste gejuich en onder het bulderen van het geschut ge-

ledigd, terwijl de muziek het vaderlandsche lied deed hooren. Deze juichtoonen werden door de troepen in hunne bivouacken herhaald, zoodat het leve de Koning der Nederlanden! uit duizenden monden, van bivouac tot bivouac, over de velden ruischte die nog kort geleden zijne magt miskend hadden. De gezondheden van den zoozeer vereerden en hooggeschatten Opperlandvoogd, den Baron VAN DER CAPELLEN, evenals die van den algemeen beminden luitenant-generaal, Opperbevelhebber van het Indische leger, den luitenant-generaal Baron DE KOCK, werden met geestdrift gedronken.

Bij den toast aan den overwinnenden veldheer toegebracht, stonden de koning van Goa, de Panumbahan en alle de Indiaansche hoofden van hunne zitplaatsen op, om op de eerbiedigste, maar ook op de hartelijkste wijze hunne vriendschapsbetuigingen met meer nadruk en ongedwongenheid aan den Opperbevelhebber te bewijzen. De beide Indische vorsten, benevens alle andere hoofden, waren opgetogen van vreugde, toen de feestwijn op hun welzijn en de welvaart hunner volken geplengd werd, en daarmede de banden der onderlinge vriendschap en eensgezindheid nauwer aangehaald werden. Het feest der overwinning was er eene te meer voor den uitslag van den veldtogt, eene overwinning namelijk op de laatste spranken van argwaan en mistrouwen in de bedoelingen van het hoofdbestuur. Aan de Bonische bevolking werd tevens een voorbeeld van algemeene verbroedering gegeven, en een bewijs geleverd, hoe de Nederlanders hunne bondgenooten hoogachten.

Middelertijd begon de Z. O. mousson zich te doen gevoelen, de aanhoudende regens maakten weldra de velden onbegaanbaar en deed het getal zieken schrikbarend vermeerderen; de kommandant der zeemagt gaf tevens kennis, dat de tijd was aangebroken, dat de vaart in de baai gevaarlijk werd. Dien ten gevolge besloot de Opperbevelhebber, om niet langer naar de onderwerping der koningin te wachten, en bevelen te geven tot het slechten van al de verdedigingswerken. De majoor LE BRON kreeg den last, om met eene sterke divisie, waarbij ook de Goasche hulpbenden gevoegd werden, over land, eerst in de rigting van Maros, en vervolgens naar Makassar te trekken, ten einde ook in de binnenlanden van het Bonische rijk de kracht onzer wapenen te doen kennen. Die kolonne zou tevens dienen, om, ingeval de Bonieren zich aan de kanten van Maros mochten verzameld hebben, hen aldaar in den rug te vallen en uiteen te drijven.

Op den 10^{den} April scheepten de overige troepen zich in,

behalve de kompagnie van den kapitein BOURDON en 100 Sumanappers, welke belast waren met de verdere vernieling van Badjoa. Den 11^{den} gingen ook deze laatste troepen aan boord, waarna de vloot deze kusten verliet, waarop de puinhoopen van des vijands magt nog rookten. Badjoa was nu van de kaart van Celebes voor langen tijd uitgeschrapt; deszelfs rijke hulpbronnen werden door den landwind als stof in zee gevoerd.

Onder zeil zijnde, ontving de Opperbevelhebber eenige berigten van den resident van Bonthain en Boele Comba, namens de woelingen van den daing MACALA, een broeder van krain GANTARA. Volgens dat schrijven, had dit hoofd zich op eigen gezag tot koning verheven, en vele vlugtelingen, die naar hunne kampongs wilden terugkeeren, bij zich te Tamboeng-Batoea gehouden, welke kampong hij liet versterken. Uit andere berigten bleek het echter, dat de bedoelde resident de belangen van het gouvernement zeer flauw behartigde, en, voornamelijk door zijn brutaal gedrag, de onrust in die streken gaande hield. Deswege ontving hij eene zeer ernstige berisping, terwijl den kapitein VROME werd opgedragen, om zich op de hoogte van Boele Comba te ontschepen, de handelwijze van den resident te onderzoeken, en, naar bevind van zaken, zijne maatregelen te nemen.

Op den 19^{den} April ankerde de vloot, na eene afwezenheid van zeven weken, weder voor het fort Rotterdam. De vreugde over het terugzien van hen, die de op den rand des afgronds staande souvereiniteit van het Nederlandsche gouvernement over Celebes, hadden staande gehouden, is gemakkelijker te bevroeden dan te beschrijven. Dáár, voor 't minst, besefte men de onbeschrijflijke voordeelen die men inoogste en die men aan het beleid des veldheers en aan den moed en de volharding der Nederlandsche krijgsmagt te danken had.

Op den 21sten April deboucheerde de majoor LE BRON langs de geslechte bellingen van AROE TJERANA, uit de gebergten, in de vlakten van Maros. Hij kwam met zijne kolonne den 22sten in de volmaaktste order te Makassar aan. De weg dien deze troepen hadden afgelegd, had hen dwars door het Bonische rijk gevoerd. Iets dat men voor onmogelijk had gehouden, was — wel is waar — met inspanning, doch nog gemakkelijk genoeg volvoerd, om den vijand de overtuiging in te boezemen, dat hij ook aan de landzijde konde aangetast en vernietigd worden.

Kort na de terugkomst dezer kolonne, vaardigde de Opperbevelhebber zijn officieel verslag naar Java af, aan Z. Exc.

den luitenant-generaal Baron DE KOCK, waarin hij ten slotte zeide:

« Bij het lezen van dit verslag, zal Uwe Excellentie niet ontgaan zijn, dat wij, voor het oog van al de Celebesche vorsten en volken, eene aanzienlijke magt langs de W. en O. kust naar Boni hebben laten marcheren; dat wij van de O. kust in de baai, naar Mangara-Bombang getrokken zijn; dat Boni's gansche magt (ofschoon nogtans al te overdreven sterk opgegeven) vernietigd en vernield is; dat het bolwerk van Boni, namelijk Badjoa, door eene eenvoudige beweging, in onze handen is gevallen, waardoor de hoofdstad, ten gevolge van eenen binnenlandschen marsch, van twee uren uitgestrektheid, is vernield geworden.»

« Aan Uwe Excellentie zal het evenmin ontsnapt zijn, dat, bij het openen van den veldtogt, de vijand zich met duizenden in de vlakten van Maros, Bonthain en Boele Comba bevond, door goede versterkingen gedekt; dat hij al deze positiën heeft moeten verlaten, uit vrees van afgesneden te worden; dat hij zich, op zijn grondgebied met het voornemen verzamelen, om zich hardnekkig te verdedigen, niet minder spoedig is uiteengedreven, om zijne hulpbronnen te zien vernielen en de vorstelijke familie en trotsche rijksgrouten te zien verstrooien.»

« Met Uwer Excellenties aandacht hierop te vestigen, zal zij ook daaruit kunnen afleiden, dat de magt van Boni niet zoo geducht was, als men wel gezegd heeft; — als ook, dat men met het daarstellen van doelmatige transportmiddelen, door lastdragende dieren, 't zij paarden of karbauwen (aangezien de koelies hier niet te gebruiken zijn), in staat is, om Celebes in alle rigtingen door te trekken.»

« Het valt mij smartelijk Uwe Excellentie het overlijden te moeten melden van den majoor GAMBIER, en de luitenants OLINGIUS, BOUMAN, BESTELMEIJER, RUBAY en GEVERS. Zij bezweken aan de gevolgen van zware zenuwkoorts, voortgesproten uit de menigvuldige vermoeijenissen, en de inademing van pest aardige lucht, in de moerassen welke zij nu en dan moesten doortrekken.»

Diep betreurende het verlies van zoovele verdienstelijke officieren, was het den generaal echter aangenaam, om in de welwillendheid van den Opperbevelhebber der landmagt in de Indiën, een aantal officieren, onder-officieren, soldaten en schepelingen, die zich op verschillende wijzen, gedurende den veldtogt hadden onderscheiden, aan te bevelen.

Eenige onder-officieren, als: de adjudant-onder-officier PASSE, en de sergeant-majours PETIT en POLAND, van de 18de afdeeling en de sergeant PREVILLE, van de 19de afdeeling, werden door den Opperbevelhebber tot bevordering als tweede luitenants voorgedragen. De door den heer DE SISO bewezene belangrijke diensten werden afzonderlijk aanbevolen.

De zaken in het Bonthainsche waren door de zorg van den kapitein VROME, spoedig tot genoegen der commissarissen geschikt, werwaarts de kapitein GRIESHEIM met eenige versterking vertrokken was. De resident van Bonthain werd ter verantwoording geroepen en de kapitein VROME in zijne plaats tot resident aangesteld.

Dadelijk nadat het officieel verslag der afgeloopene expeditie te Batavia, bij het hoofdbestuur was ontvangen, werd de navolgende dag-order aan het Indische leger bekend gemaakt:

DAG-ORDER.

Officieren, onder-officieren en manschappen, uitmakende de Celebesche expeditie:

Naar aanleiding van het ingekomen verslag wegens de verrigtingen in de baai van Boni en speciaal van de gevechten te Boele Comba en Bonthain, en op den 14den en 15den Maart jl., bij Mangara-Bombang, op den 16den bij Sinjai en den 27sten bij Badjoa geleverd, bij welke laatste van 60 tot 80 stukken geschut van alle kaliber zijn bematigd en ten gevolge waarvan op den 30sten, de troepen, de hoofdplaats Boni hebben ingenomen, is mij bij besluit van den 31sten Mei jl. n.º 3, de aangename taak opgedragen den Generaal-Majoor Opperbevelhebber in het bijzonder, en de officieren der Zee- en Landmagt, die in deze expeditie gedeeld hebben, in het algemeen, de volkomene tevredenheid van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal kennelijk te maken, wegens de vernieuwde blijken van ijver in de dienst en van beleid en moed, bij deze gelegenheden weder aan den dag gelegd.

Bekend met den moed en de volharding van de officieren en manschappen van de Nederlandsche Zee- en Landmagt in het algemeen, en bij deze gelegenheid op nieuw overtuigd, dat die deugden zich niet verloochend hebben, doet dit de zekerheid geboren worden, dat de behaalde aanzienlijke voordeelen weldra de geheele onderwerping van de oproerige Rijken op Celebes zal ten gevolge hebben, en dat ik dusdoende spoedig in staat gesteld zal worden om diegenen welke zich speciaal door moed, trouw en beleid zullen onderscheiden hebben, tot belooningen te kunnen aanbevelen.

Deze order zal alomme aan het Leger worden voorgelezen.

De Luitenant-Generaal Kommandant der Troepen,
(get.) DE KOCK.

Voor eensluidend afschrift,

De majoor waarnemend chef van den staf,
ROEST.

(Het slot in het volgend nummer.)

J. C. VAN RIJNEVELD.

Een Voorbeeld tot Navolging,

ONTLEEND UIT DE

VERDEDIGING VAN MAZAGRAN

IN FEBRUARIJ 1840.

De meest gelezene Fransche, Engelsche, Duitsche en Nederduitsche dagbladen, onverschillig welke partij zij voorstaan, hebben nu onlangs met warmte, het schoone wapenfeit, door *honderd drie-en-twintig* Fransche soldaten, op de noordkust van Afrika bedreven, vermeld. De vreemde bladen, door de Fransche papieren, en door de uitdrukking der openbare meening van het Fransche volk, toegelicht, hebben zich, als om strijd, beijverd, om den heldenmoed en de soldaten-verdiensten van dat handvol Fransche krijgslieden eene aanmoedigende hulde toe te brengen. De mededeeling van dit feit, is velerzijds gepaard geweest met eenige aanmerkingen, even eervol als veelbeteekenend voor het Fransche leger. Sommigen hebben zelf beweerd: *« dat deze schitterende daad een alles afdoend bewijs was, dat de oude heldenmoed, die de Fransche soldaten tydens het Fransche keizerrijk bezielde, nog steeds by hen inwoonde, als zy slechts mannen als een' LELIÈVRE aan hun hoofd hebben.»* De aan de belangen van Frankrijk vreemde tolken der openbare meening, hebben dit herhaald en zelfs bevestigd.

Wij voor ons hebben die onderscheidene en op verschillende wijzen geopenbaarde gevoelens met aandacht getoetst, en derzelve uitwerking op den voet gevolgd. Met innige genoegdoening zagen wij de, door geene partijdigheid verduisterde oordeelvellingen, over een feit, dat in de geschiedenis van den Franschen wapenroem, met onvergankelijken luister zal blijven schitteren. Door deelneming en pligt gedreven, zagen wij ons eveneens geroepen, om de soldaten-verdiensten, daár waar zij ten toon gespreid worden, te eeren en toe te juichen, en eere te doen toekomen wien eere toekomt. Wij hebben echter eenigzins dieper willen dringen in de zedelijke uitwerking welke de deelneming van het Fransche volk, in het onderhavige geval, op het buitenland gemaakt heeft, en daarin vonden wij eene les, een voorbeeld, een verheven en niet te versmaden wenk, die, volgens ons gevoelen, wel eenige nadere overweging verdienden. Wij hebben om die redenen den oorsprong van dien zedelijken invloed opgespoord en vonden hem in de openbare meening der Franschen. De volgende notitiën, in eenen beknopten vorm bijeengebragt,

en uit de Fransche dagbladen en tijdschriften getrokken, moeten vooraf onze aandacht eenige oogenblikken boeijen, om vervolgens daaruit eenige gevolgtrekkingen af te leiden.

Op den 3^{den} en 4^{den} Februarij i.l. werden 123 man van het 1ste bataillon ligte Fransche infanterie, van de bezetting der Noordkust van Afrika, in Mazagran garnizoen houdende, door 10,000 man Arabisch voetvolk en 5000 ruiters aangevalen. De zoo goed als in puinboop liggende stad, door eenen zwakken ringmuur ingesloten, werd weldra geheel omsingeld. Na zich daardoor vooraf verzekerd te hebben, dat de zwakke bezetting niet konde ontsnappen of hulptroepen tot zich trekken, bestormden de Arabieren den ringmuur, hadden bij den tweeden aanval het geluk dien muur te beklimmen en zich in eenige huizen te nestelen. De zwakke bezetting had zich vervolgens, op den 5^{den} Februarij (*een dag, door onzen VAN SPEYK aan heldenmoed gewyd*), in een soort van reduit teruggetrokken, met zich voerende een stuk geschut van klein kaliber. Spoedig was zij nu van de stad en van het open veld afgesloten, terwijl het laatste toevlugtsoord door ontelbare zwermen bloeddorstige Arabieren belegerd werd. De laatstgenoemden, zeker van hunne buit, bestormden het reduit, waarbij het aan eenige der moedigste gelukte, om de borstwering te beklimmen, en eenige aldaar geplaatste zandzakken neder te werpen. De onversaagde verdedigers dreven ze echter met de bajonet terug, en wel zoodanig, dat hen de lust benomen werd om andermaal de muren te beklimmen. De Arabieren planteden echter twee stukken kanon, waarmede zij op den ringmuur van het reduit beukten, en daarin ook zeer spoedig eene beklimbare bres schoten. — Van dat oogenblik af, herhaalden zij steeds woedender hunne storm-aanvallen. De brave bezettingen hadden echter besloten te overwinnen of allen op de bres te sneuvelen. De moedige LELIÈVRE wekte door voorbeeld en leiding, de geestdrift zijner krijgsmakkers steeds meer en meer op, en zoodoende gelukte het, om de aanvallen op de bres telkens met de bajonet en een goed gericht vuur, af te slaan.

Middelerwijl deze dapperen, met de grootste onversaagdheid en met de wanhoop des doods kampfden, beproefde de kommandant van Mostaganem, met de weinige ter zijner beschikking staande troepen, eenen uitval, om eene afwending te maken. Het gelukte hem werkelijk, om een groot gedeelte der Arabische ruiters tot zich te trekken, waarmede hij eenigen tijd schermutselde, zonder daarom zijn doel — de ontzetting van Mazagran — te bereiken. De toestand van de bezetting dier plaats was intusschen aan de grens van het uiterste genaderd. *Vyftig* dapperen waren reeds buiten gevecht gesteld; *drie-en-zeventig* kampfden nog steeds met voorbeelde-

loozen moed. Vijf storm-aanvallen waren afgeslagen. Het vaandel dat op den wal wapperde, was aan flarden, onderscheidene malen neergeschoten, doch door de dapperen telkens weder opgerigt geworden. *Drie honderd* vijandelijke lijken, die niet hadden kunnen vervoerd worden, be kroonden de bres, en getuigden van den wanhoopenden weerstand. Door het reeds geleden verlies afgeschrikt, trok eindelijk de 15000 man sterke vijand beschaamd terug, in het gezicht der wel afgematte, maar geenszins bedwongen bezetting.

De tijding van deze gebeurtenis in Frankrijk overgebracht zijnde, verwekte — zooals gemakkelijk te begrijpen is — bij de Franschen eene algemeene geestdrift. Alle partijgeest zweeg voor een oogenblik, om de 125 dapperen toe te juichen. Een ieder wilde aan hen den tol zijner erkentelijkheid, bewondering en vereering betalen. Al de dagbladen beijverden zich om dit wapenfeit te verkondigen, te omschrijven en te bekranssen. Mazagran, LELIÈVRE en zijne honderd drie-en-twintig gezellen, waren de onderwerpen van alle gesprekken; geheel Frankrijk juichte. Gaan wij nu de uitwerking dezer stemming beknoptelijk na, en vestigen wij vooreerst onze aandacht op het Fransche gouvernement. De navolgende dag-order, die wij met den oorspronkelijken tekst overnemen, was het eerste uitvloeisel.

« Les acclamations publiques ont déjà fait connaître à l'armée la glorieuse défense de la garnison de Mazagran. Cent vent-trois braves de la 10e compagnie du premier bataillon d'infanterie légère d'Afrique, à peine couverts par une faible muraille en pierres sèches, ébréchée par le canon, ont repoussé pendant quatre jours les assauts de plusieurs milliers d'Arabes.»

« Le roi s'est empressé de décerner des récompenses aux militaires qui lui ont été signalés comme s'étant fait particulièrement remarquer au milieu de cette poignée de soldats intrépides; et pour ajouter encore au prix de ces récompenses, sa Majesté a voulu qu'elles fussent mises à l'ordre de l'armée, ainssi que les noms des soldats qui ont été cités dans le rapport de leur chef. Dans les congés qui leur seront accordés lors de leur sortie du service militaire, il sera fait mention expresse qu'ils étaient au nombre des cent vingt-trois défenseurs de Mazagran.»

Le capitaine *Lelièvre*, commandant cette garnison, a été promu chef de bataillon; le lieutenant *Magnien*, capitaine; *Durant*, sous-lieutenant; *Villemot*, sergent major, et *Girond*, sergent, ont été nommés chevaliers de l'ordre royal de la légion-d'honneur.»

« Sont cités dans le rapport du lieutenant-général *Guéheneu*, *Taine*, fourier, *Muster*, corporal; *Leborgne*, *Courtes*, *Edet*, *Gagfer*, *Vomillon*, *Renaud*, *Hermet*, *Marcot*, *Varent* et

Flarnon, tous de la 10e compagnie du premier bataillon d'infanterie légère d'Afrique.»

« La 10e compagnie est autorisée à conserver dans ses rangs le drapeau criblé de balles qui flottait sur le réduit de Mazagran pendant les journées des 5, 4, 3 et 6 Février 1840 et à chaque anniversaire de cette dernière journée, le présent ordre du jour sera lu devant le front du bataillon.»

« Ce brillant fait d'armes continue la glorieuse série des belles actions qui de tous temps ont honoré l'armée française et lui ont mérité le respect de l'étranger et la reconnaissance de la patrie.»

« Le Pair de France, Ministre Secrétaire d'État de la Guerre, »

« CUBIERES.»

Hierbij bleef het niet, ook de natie wilde toonen, hoe hoog zij den moed harer krijgslieden schatte. De kolonels der verschillende legioenen nationale garden van het Seine-departement, werden door hunne onderhoorigen uitgenoodigd, om eene inschrijving te openen, tot stichting van een duurzaam gedenkteeken ter eere van dit wapenfeit. De maarschalk opperbevelhebber der gezegde garde, heeft dit vleijend bewijs van ware hulde aan het staande leger toegejuicht, door zijnen naam aan het hoofd der intekenings-lijsten te stellen. Ook daarmede heeft de minister van oorlog zich vereenigd en voor zijn departement voor de som van 4000 francs ingeschreven. Dit was echter niet voldoende; nog meer moest er naar buiten gewerkt worden, want het gold hier niet alleen de eer van het leger — neen het gold hier de reputatie van het krijgshafstigste volk van ons werelddeel. Een tweede besluit van Frankrijks oorlogsminister bepaalde, dat een voornaam schilder naar Mazagran zou gezonden worden, om de plaats van het wapenfeit, naar de natuur gevolgd, op het doek te brengen, ten einde een grootsch en opwekkend tafereel te meer te hebben in de gallerijen van Versailles. Een derde besluit gaf last tot het slaan eener medaille in 's rijks munt, voorstellende op de eene zijde de verdediging der bres van Mazagran, en aan de andere zijde met de namen prijkkende der *honderd drie-en-twintig* verdedigers.

De kamer der afgevaardigden was eveneens in geestdrift ontstoken, en daardoor aangevuurd, had zij de besluiten van het gouvernement willen vooruitloopen. Immers, Europa moest het weten, hoe de Fransche natie hare dappere krijgslieden eert, hoe zij ze tot nog grooter heldenfeiten wil aanmoedigen. Geheel de wereld moest het ervaren, dat nog de oude heldenmoed van het keizerrijk in het jeugdige leger woonde, en hoezeer de zucht tot erkenning en belooning van den heldenmoed der kinderen, de ouderen bezielt. Een voorstel, geteekend door de vertegenwoordigers *Chapuy Montlaville*,

Labarit, Lafitte, Arago, Manguin en Clausel, lag dadelijk op het bureau. Dit voorstel hield in:

« Les chambres déclareront que la garnison de Mazagran, à bien mérité de la patrie.»

« Le 1er bataillon d'Afrique insérera sur son drapeau ces mots en lettres d'or: *Défense de Mazagran en 1840; capitaine LELIÈVRE.*»

« Le guidon qui à flotté sur le réduit sera conservé par la 10me compagnie et orné de la croix d'honneur. Cette croix sera attachée solennellement par le gouverneur-général de l'Algérie, auquel une ampliation de la loi sera transmise.»

Dit voorstel werd — zoo als te verwachten was — niet gelezen, omdat de kamer begreep, dat het gouvernement hier het initiatief moest nemen, en men hetzelfde geenszins het schoonste prerogatief mogt benemen. Een dergelijk voorstel onderging bij de pairs hetzelfde lot. Desniettemin waren ze beiden zeer levendig toegejuicht geworden, en de hoofdbedoeling was bereikt; want ook het buitenland stemde met de Fransche geestdrift in, en lokte eene meer algemeene belooning uit.

Deze beknopte mededeeling van alles wat met deze gebeurtenis in betrekking staat, zal, zoo wij vermeenen, voldoende geweest zijn, om het verband der zaak te hebben doen overzien. De wijze hoe de Franschen hier weder partij getrokken hebben van eene gebeurtenis, die, hoe grootsch en verdienstelijk ook, echter verre is van eenig in haar soort te zijn, verdient wel eenige opmerking. Immers de glans waarmede het fransche volk dit schoone wapenfeit omstraalt heeft, is afdoende geweest, om ook de bewondering en vereering van het buitenland daarop te trekken. Daardoor, als ware het opgevorderd, hebben de meest gelezene dagbladen, zoowel Engelsche, Duitsche als Nederduitsche, de eene meer, de andere minder, hulde toegebracht aan dezen schoonen trek van soldaten-moed en soldaten-verdiensten. Hoezeer nu die loftuitingen in de gelederen van het fransche leger zullen terugkaatsen, hoeveel opwekking en aanmoediging dit zal daarstellen, en hoezeer dit de belangen van Frankrijk, zoowel geheime als openbare, zal bevorderen, behoeft wel geen betoog. Immers men zal de voor ons zoo zeldzame geestdrift nog niet vergeten hebben, die de dood van den onvergetelijken VAN SPEYK te weeg bracht, en hoe gunstig die geestdrift naar buiten gewerkt heeft. Dat die KORTSTONDIGE stemming later nog eene overdrevene en eenigzins zonderlinge opwekking verkreeg, door de daad van veel minder gehalte, van eenen Hollandschen matroos, was eene laatste stuiptrekkende beweging eener bij ons hoogstzeldzame aandoening, en die daarom te minder invloed had, omdat zij ongepast was.

De verdediging van Mazagran is, op zich-zelve beschouwd, grootsch en verdient de vereering van al wat soldaat is, welke kleuren hij ook moge dragen; — de wijze echter hoe de Franschen haar hebben toegejuicht, maakt dit feit tot eene gebeurtenis van staatkundig gewigt. Men ga slechts na, hoe de publieke opinie in Duitschland en Engeland haar hebben opgenomen, en tot welke overwegingen zij aanleiding heeft gegeven. De grootsche zegepraal der *honderd drie-en-twintig* dapperen, is daarom veel meer in hare uitwerking, dan in de zoo moedig verdedigde bres zelve gelegen. Ware het Hollandsche volk, op den 3^{den} Februarij 1851, in zijne gewone stemming — dat is zeer koel voor haren krijsroem — gebleven, dan waren er slechts ééne kanonneerboot en één marine-officier minder geweest; doch door de geestdrift van het volk deed Nederland eene beslissende overwinning op de ons vijandige buitenlandsche opinie behalen! En zou het niet evenzoo met Mazagran gegaan zijn, wanneer de Franschen onze geaardheid gevolgd hadden en koud waren gebleven, *welligt omdat de 15000 Arabieren door de Middellandsche zee van Frankryk gescheiden waren?* Dan had de verdediging van eenige puinhoopen, waarlijk zulke heerlijke vruchten niet voortgebracht.

Onze vereering, onze hulde, aan de Fransche dapperheid toegebracht, is ongeveinsd geweest, en wij zullen ons wél wachten, om dit wapenfeit te verkleinen, of, het door nationale ijverzucht gedreven, te bemantelen. Dit beneemt ons evenwel geenszins het regt om te beweren, dat wij aan de verdediging van Mazagran, *welligt tien* wapenfeiten van dien aard kunnen tegenoverstellen. Wapenfeiten echter, die, helaas! door ons nationaal flegma, in de vergetelheid gedolven, al de vruchten en voordeelen, die zij zouden hebben kunnen opleveren, hebben doen verloren gaan. De krijgsgeschiedenis van ons Oost-Indisch leger is rijk aan zulke roemruchtige daden, en toch, zullen wij niet in het breede behoeven uit te meten hoe arm wij in het buitenland aan wapenroem zijn. Is nu die, ons zoo onrecht ten laste gelegde armoede, dienstig aan de belangen van het vaderland? Zal zij eerbied en ontzag inboezemen aan den vreemdeling, wanneer hem eenmaal de lust mogt bekruipeu, zich eens dáár te vestigen, van waar onze handel zooveel schatten trekt? of zou die schijnbare armoede hem kunnen aanmoedigen een kans te wagen? Zou de verheffing en opluistering der wapenfeiten van dat dappere en onversaagde leger onze vaderlandsche belangen niet evenzeer bevorderen, als het omkransen en beloonen van Mazagran, die der Franschen heeft bevorderd?

Tegen den franschen kapitein LELIÈVRE en zijne *honderd-drie-en-twintig* ligte infanteristen in Mazagran, in 1840, stellen wij eenen kapitein T. B. VELTMAN over met zijne *veertig*

flankeurs, in het fort Van der Capellen (zie *Militaire Spectator*, 7de Deel, bladz. 137) in 1824. Ware de kruisbrave VELTMAN niet reeds van zijne bescheidene, maar roemrijke loopbaan weggerukt, dan hadden beide dappere krijgslieden elkander de hand kunnen reiken. Een soldaat als LELIÈVRE zou haar hartelijk gedrukt en aan VELTMAN'S moed en soldaten-verdiensden eene welgemeende hulde toegebracht hebben; want de Franschman eert de dapperheid, zelfs in het vreemde kleed eens vijands, en hoeveel te eer zou hij het dan niet doen jegens *oude krygsmakkers*. En hebben wij overigens niet onze VAN GEEN'S, onze GEY'S, onze BAUERS, onze KRIEGER'S, onze DE BAST, onze VROME'S, onze SOLLEWIJN'S, onze HENDRIKS, onze ENGELBERTS en zoovele anderen in het Oost-Indische leger, die bij herhaling daden en feiten verrigt hebben, even grootsch op zich-zelve, als rijk, en zelfs rijker in de gevolgen, dan de schitterende verdediging van Mazagan? En zijn zij bezongen? Zijn hunne daden omkranst? Zijn zij wijd en zijd kenbaar gemaakt.?

De echt nationale zedigheid der natie — zal men wellicht antwoorden — heeft hare helden slechts eene *STILLE bewondering* en *vereering* willen toedragen; de natie heeft hare zedige achtbaarheid niet willen kwetsen, door hare eigene kinderen zoo ten toon te stellen; — want heil zij den stillen in den lande!

Zouden wij met die nationale zedigheid, met die echt-Hollandsche deftigheid — zooals men dat, in de wandeling, met niet weinig eigenliefde noemt — in onze eeuw van geestdrift en vooruitgang, wel veel zijn vooruitgegaan in de schatting van de andere volken? Men leze slechts wat de publieke opinie bij den vreemden sedert de laatste tien jaren over ons gezegd heeft, om eene vergelijking daar te stellen. De vasthoudenheid aan oude zeden moge prijzenswaardig zijn; doch de vasthoudenheid aan verouderde gewoonten, die onder onze leemten en gebreken behooren, zal men toch niet wèl kunnen loven en prijzen. Daaraan is achteruitgang verbonden, evenals Amsterdam zulks vóór 23 jaren ondervond, toen het om der gewoonte en nationaliteits wille, handel wilde drijven als in vorige eeuwen! De oude spreuk: *als het gety verloopt moeten de bakens verzet worden*, werd eerst 15 jaren later herdacht, en toen ging Amsterdam weder voorwaarts, evenals Rotterdam, dat zich reeds vroeger den blinddoek had afgedaan. — En waarom de bakens niet verzet in de publieke opinie over onze weerbare magt? Waarom moet de zuurdesem der oude Hollandsche factie hierin nog altijd werken en gesten? Hebben wij nog geen leergeld genoeg betaald, en zijn de oogen nog niet geopend? Of moeten wij, om der zuinigheids- en der zedige deftigheidswille, de laatste vonken van geestdrift en naijver, zien uitdooven bij gebrek aan hulde en aanmoediging?

Onze echt-nationale *stille* bewondering had in de laatste dagen van het vroeger vereenigde en bloeiende koninkrijk der

Nederlanden; den waren soldaten-geest in het leger uitgebluscht. Aan handel en nijverheid werden millioenen met vrijgeveige hand uitgereikt, terwijl het leger zich elk jaar bij herhaling zag beknibbelen, en er tegen de groote lijst der gepensioneerden even hard geschreeuwd werd. Troepen werden afgedankt, en vele voor het veld onbruikbare officieren in dienst gehouden, dewijl het gouvernement niet pensioneren en naar de behoeften promoveren en aanmoedigen kon noch mogt. Voor de intellectuele behoeften van het leger zorgde het gouvernement; maar aan het onderhouden van den grooten zedelijken hefboom kon hetzelve niet met gewenschte kracht werken: handel en nijverheid en bezuinigingen waren alleen aan de orde van den dag. De koelheid waarmede de schitterende wapenfeiten door het Oost-Indische leger behaald, door de *publieke opinie* beoordeeld werd, was toch geene aanmoediging voor den soldaat hier te lande, te midden van eene handelsbedrijvigheid, waarbij hem zoo dikwerf herinnerd werd, dat hij een onnut meubel was, dat veel kostte en geen dienst deed. Het gevolg van dat alles was dan ook, dat er eene algemeene moedeloosheid heerschte bij het staande leger, op het oogenblik toen het opgewonden en met geestdrift had moeten bezielde wèzen. De eerste gevolgen van dien zedelijken toestand, in de benaauwde dagen van 1830, zullen wij niet aanhalen.

Hoe geheel anders was het gesteld in 1851, toen de natie, als het ware, met lijf en ziel soldaat was geworden; toen alles vergeten werd, om het soldatenkleed te beter te kunnen eeren, om den moed, de volharding en de waakzaamheid van dat leger, op alle mogelijke wijzen te bezingen. Het jeugdige en met spoed bijeengebrachte leger, verharde zich in dien wieroek, en deszelfs geestdrift steeg ten top, toen het na eenen kortstondigen veldtogt, door de juichtoonen van geheel Nederland begroet werd. Doch dit alles was van te korten duur; de oude gang van zaken werd weldra hersteld, de aanmoedigende stemmen zwegen niet alleen, maar de welbekende kreeten tegen de staande krijgsmagt, vernietigden zeer spoedig den gunstigen indruk van het voorledene. Thans plukt het land de zure vruchten van het gekweekte vóór 1830, en in weerwil van die groote les, zingt het volk weder hetzelfde deuntje.

De soldaat is geenszins eigenbelangzuchtig; hij brengt met gelatenheid zijn offer aan het vaderland, zelfs dat van zijn leven; doch hij is gevoelig voor toejuichingen. Voor zijne offeringen vraagt hij eenige schoonklinkende woorden, eenige erkentelijkheid, — vraagt hij eenig klatergoud. Een stuk hard brood en eene schamele hut zullen hem eene lekkere beet en een paleis worden, als zijn vaderland hem slechts met dankbaarheid en met eerbied bejegt. Als het leger gedood moet worden, dan heeft hetzelve voor het minst regt op EENE MILITAIRE BEGRAFENIS.

Als het getij verloopt, moeten de bakens verzet worden; en voorwaar, in het onderhavige geval een weinig op zijn Fransch te handelen, zal de zedigheid der Hollandsche natie, zal hare waarde niet kwetsen, maar hare belangen daarentegen kunnen bevorderen.

J. C. VAN RIJNEVELD.

OVER

HET NUT DER UITVALLEN BIJ HET VERDEDIGEN VAN VESTINGEN (*).

Behalve de verdediging der citadel van Antwerpen in 1832, heeft er sedert 1813 geene dergelijke krijgsverrigting plaats gehad waarin ons leger is betrokken geweest. Zeer weinige officieren van ons leger, en voornamelijk beneden den rang van hoofdofficier, zijn alzoo in de gelegenheid geweest, om in het verdedigen van vestingen eenige praktische kennis op te doen. Hetgeen derhalve de meeste officieren, en wij bekennen ook tot deze te behooren, van de verdediging van vestingen kennen, hebben zij uit de leerboeken en de krijgsgeschiedenis moeten halen.

De kennis van den aanval en de verdediging behoort echter onder die wetenschappelijke kundigheden, welke ieder officier, van wat wapen of rang hij zijn moge, dient te bezitten. Elke bijdrage welke strekken kan om over dezen tak van krijgskunde eenige meerdere kennis te verspreiden, zal daarom iederen officier welkom moeten zijn.

Met belangstelling lazen wij dus ook het artikel over de *uitvallen*, in den M. S. van Maart jl. opgenomen; doch na de lezing dezer bijdrage, gevoelden wij ons niet alleen onbevredigd, maar was het ons geheel onmogelijk, met de daarin vervatte denkbeelden en gewaagde stellingen in te stemmen.

Het doel van dit artikel toch strekte, gelijk de Schrijver zegt, niet zoozeer om de uitvallen af te keuren, maar om er de groote moeilijkheden van te doen inzien, en deze moeilijkheden staan met eene volledige afkeuring nagenoeg gelijk. Het is deze strekking welke ons niet konde bevredigen: Vooreerst omdat de gronden, waarop de bewijzen steunen, ons niet afdoende genoeg voorkwamen, maar vooral ten tweede omdat onze gevoelens daarmede geheel verschillen, en het ons voorkomt dat eene goede krachtvolle verdediging niet bestaan kan, dan door een doelmatig gebruik te maken van de strijdmachten welke den verdediger gegeven zijn, en waartoe, onzes inziens, wel degelijk het doen van uitvallen behooren moet.

(* Onderscheidene vertoogen, betreffende het bewuste artikel, in ons vorig nummer opgenomen, zijn bij ons ingekomen toen het bovenstaande reeds ter perse lag. Bij eene volgende gelegenheid zullen wij de andere mededeelen.

De Redactie

Na deze zaak overdacht te hebben, kwam het ons voor, dat de gem. bijdrage bij vele lezers, welke met de kennis der verdediging eener vesting, of met de kracht welke daartoe ook het wapen der infanterie aanbiedt, niet of slechts oppervlakkig bekend zijn, eenen nadeeligen invloed konde te weeg brengen; en zij daardoor, wanneer zij eenmaal tot de belangrijke betrekking van Opperbevelhebber eener vesting geroepen worden, welligt in de verbeelding zouden komen, dat het doen van uitvallen eene zaak is, waarmede zooveel onoverkomelijke moeilijkheden gepaard gaan, dat het beter ware de bezetting binnen de muren der vesting op te sluiten, en de verdediging alleen te bepalen tot het artillerievuur op groote afstanden, en dit vuur met dat der infanterie van achter de borstweringen te verbinden, zoodra de vijand ook binnen het bereik van dit laatste vuur gekomen is.

Zulk een indruk zoude, ons bedunkens, hoogst nadeelig zijn, en dit gevoel spoorde ons hoofdzakelijk aan, om onze gevoelens omtrent het *nut der uitvallen* mede te deelen. Onze krijgsmakers mogen beoordeelen of onze stellingen onwaar of te veel gewaagd zijn; en elke teregtwijzing daaromtrent zal ons hoogst aangenaam wezen. Het geldt hier niet alleen bevordering van kennis, maar vooral ook het belang van den Staat. Van dit belang is iedereen overtuigd, die slechts bekend is met den grooten invloed welken het behoud van vestingen op de verdere krijgsverrigtingen van het leger kan uitoefenen.

Welke ook het belang van het behoud der vesting moge zijn, is ons onverschillig; het is genoeg dat het bezit der vesting in het strategische plan van den oorlog is opgenomen, en dat dus het behoud derzelve een integrerend gedeelte der krijgsoperatiën uitmaakt.

De opperbevelhebber der vesting wordt derhalve eene gewigtige stelling ter verdediging opgedragen; deze stelling moet hij behouden zoolang zulks in zijn vermogen is; hij mag haar aan zijnen vijand niet overgeven, dan nadat al de middelen uitgeput zijn welke ter zijner beschikking stonden.

Het eind van een beleg kan zijn: dat de verdediger tot de overgaaf gedwongen wordt, of dat de vijand genoodzaakt wordt het beleg op te breken. Het eerste is eene hartgrievende zaak en eene treurige beëindiging voor al de moeiten en opofferingen die men zich gedurende een beleg van eenige weken of maanden, heeft getroost; doch zij is onvermijdelijk zoodra al de verdedigingsmiddelen zijn uitgeput. De verdediger echter behaalt daardoor geene schande, het is geen ontèer voor overmagt te moeten zwichten, wanneer men een doelmatig gebruik van de verdedigingsmiddelen gemaakt heeft.

Wordt daarentegen de aanvaller genoodzaakt het beleg op te breken, en onverrichter zake af te trekken, hoe streefend en roemvol zal dit niet voor den verdediger zijn, wanneer hij, door zijne volharding en krachtvolle verdediging, daartoe het zijne bijgedra-

gen heeft. De redenen die tot het opbreken van het beleg aanleiding kunnen geven, zijn: gebrek aan het noodige belegeringsmaterieel of aan levensmiddelen; belemmeringen in de aankomst van verwacht wordende konvooijen, hetzij deze door den vijand genomen zijn, of door andere toevallen belet worden de plaats van hare bestemming te bereiken; de aankomst van een hulpkorps of een ontzettings-leger, of het verlies van eenen veldslag door het hoofdleger geleden, of ook onverwachte bewegingen van het vijandelijke leger, waartegen andere combinatiën noodig worden; eindelijk het invallen van het gure jaargetijde, of het uitbreken van aanstekende ziekten onder de belegerings-troepen.

Hoe langer de belegeraar genoodzaakt wordt, om zich met zijn leger voor de vesting op te houden, hoe meer gevaar hij loopen zal in een der opgenoemde moeilijke omstandigheden te vervallen. De hoofdbedoeling des aanvallers zal dus moeten zijn om de vesting zoo spoedig mogelijk te overmeesteren, terwijl de verdediger van zijne zijde, de overgaaf zoo lang mogelijk moet trachten te verschuiven.

Het hoofddoel van den laatsten is dus: *Tijd te winnen*. Dit is de hoofdpligt van den verdediger, en het geringste verzuim van dezen pligt zal hij nimmer kunnen verantwoorden.

Ter bereiking van dit doel, tracht de verdediger reeds in den beginne den vijand de insluiting der vesting zoo moeilijk mogelijk te maken, en vervolgens hem te noodzaken zijnen belegeringsarbeid op grooten afstand aan te vangen, en verder dezelve in al zijnen omvang met het in acht nemen van alle voorzorgsmaatregelen voort te zetten, en hem te beletten gebruik te maken van alle voor hem gunstige omstandigheden welke hem in zijnen aanval voordeel aanbrenge kunnen.

Voor dat de vijand de werkelijke belegering heeft aangevangen, zal de verdediger al de buiten de vesting gunstig gelegene posten doen bezetten, om den vijand op grootere afstanden te houden en hem de volkomene insluiting te beletten of te bemoeijelijken. Eerst dan, wanneer men door overmagt gedrongen wordt, zal men zich tot de verdediging der vesting zelve bepalen. Eene goede verdediging der voorgelegene posten levert dus reeds groote voordeelen op, waarbij men nog voegen kan dat zij den vijand doet zien met wien hij te doen heeft, en hem reeds ven den beginne af aan ontzag inboezemt.

Met zich op deze wijze reeds in den aanvang te doen kennen, noodzaakt men den vijand zijne loopgraven niet digter dan op den afstand van ongeveer 600 ellen te openen, tenzij dat het terrein voor het tegenovergestelde bijzonder gunstige gelegenheden aanbiedt, als wanneer zulks geheel buiten het vermogen des verdedigers is gelegen.

Nadat men genoodzaakt is geworden de verdediging van de buiten de vesting gelegene stellingen op te geven, blijft den ver-

dediger nog het doen van uitvallen over, en wanneer deze goed ingeleid, uitgevoerd en door het vuur der vesting goed ondersteund worden, zullen ook zij voor de verdediging belangrijke voordeelen opleveren. Zij noodzaken den vijand met voorzigtigheid voort te gaan en steeds eene voldoende magt op de been te houden om zijne werkzaamheden en arbeiders te bewaken en te beschermen; hij ziet zich verplicht aan de belegeringswerken eene groote uitgestrektheid te geven, en door dit alles worden zijne troepen aan groote vermoeijenissen en verliezen blootgesteld.

Het is niet te ontkennen, dat in den eersten nacht, bij het openen der loopgraven, het doen van eenen uitval, met groote moeijelikheden en weinig hoop op eenen dadelijk gunstigen uitslag gepaard gaat; vooral wanneer de vijand zijn voornemen om de loopgraven te openen, geheim heeft weten te houden. De onzekerheid waar de vijand zijne loopgraven-wacht heeft geplaatst, de vrees om in de duisternis van den nacht in vijandelijke hinderlagen te vallen, de weinige kennis welke men van 's vijands stellingen en van den afstand van deze tot de vesting heeft, en hierbij nog gevoegd de vele bezwaren welke nachtelijke ondernemingen met veel troepen, die geen bepaald doel hebben, steeds vergezellen, zullen dan ook wel de redenen zijn, dat men bij de laatste belegeringen geene voorbeelden aantreft van uitvallen tegen het openen der loopgraven ondernomen. Dit neemt echter niet weg, dat een waakzame verdediger het werk van den vijand in den eersten nacht moeijelijk maken kan, en wel voornamelijk in een gunstig terrein, dat het gebruik van kartets-schoten op den afstand van 600 ellen begunstigt. Door het doen van sluip-patrouillen, bespiedt men 's vijands stellingen, vooral ook zijne loopgraven-wacht, en men rigt tegen deze het artillerie-vuur; bemerkt men dat de vijand met achteloosheid te werk gaat, zijne werkzaamheden niet, of niet genoegzaam doet bewaken, dan kan men hem door eenige bewegingen doen bedreigen of eenen uitval tegen hen ondernemen; niet om de aangevangen werken te vernielen, maar om de arbeiders te verontrusten, of indien deze gepreste en soms onwillige landlieden zijn, tot het staken van den arbeid en wegloopen aan te zetten, en verder ook om den vijand te noodzaken zijne loopgraven-wacht te versterken en deze daardoor aan het artillerie-vuur uit de vesting bloot te stellen. De uitvallen geschieden dus hier alleen om den vijand tot het nemen van al de met het terrein passende voorzigtigheidsmaatregelen, bij voortdoring te noodzaken.

Na de opening der loopgraven, kunnen echter de uitvallen met meer vrucht ondernomen worden, dan in den eersten nacht, toen men omtrent 's vijands bedoelingen, stellingen, enz., in hoogst onzekere omstandigheden verkeerde. Bemerkt men dat de vijand zijne loopgraven of 1° parallel te digt bij de vesting heeft aangelegd of dezelve slecht zwak doet bewaken, dan tracht men

door eenen uitval, voornamelijk den arbeid aan de batterijen te vertragen, of wanneer deze reeds voltooid en gewapend zijn, de bekleeding der borstweringen en der embrasuren te vernielen en het geschut te vernagelen. Tot dat einde worden nu de aanvoerders der uitval-troepen nauwkeurig ingelicht omtrent hetgene wat zij te doen hebben, en hieraan zullen zij zich ten stiptste moeten gedragen. Zoodra het sein tot den uitval gegeven is, rukken de troepen uit hunne verzamelplaatsen, langs de hen aangewezenen wegen, in stilte en met orde naar de bestemde punten. Met onstuimigheid werpen zij zich met de bajonet op de batterij, verjagen derzelve bezetting en houden stand om de arbeiders en kanonniërs, die onverwijd met de noodige gereedschappen volgen, gelegenheid te geven om alle mogelijke schaden aan te brengen, zoowel aan de borstweringen als aan het geschut. Dit alles moet met orde en te gelijk met grooten spoed geschieden, want zoodra de vijand zich verzameld heeft, moet men terugtrekken. Dit terugtrekken geschiedt insgelijks met orde en langs de voorgeschrevene wegen. Het artillerie-vuur uit de vesting ondersteunt deze ondernemingen, en houdt niet op, dan wanneer de uitvallende troepen hetzelfde hinderen, en vangt wederom aan zoodra de troepen binnen de vesting gerukt of buiten de rigting van het vuur gekomen zijn.

Dergelijke uitvallen doet men, zoo mogelijk, op onderscheidene punten te gelijk, en ondersteunt ze door bewegingen op de vijandelijke vleugels, indien het terrein daartoe gunstig is.

De vijand ziende dat hij aldus met eenen ondernemenden vijand te doen heeft, zal bij het maken der 2^e parallel en vooral ook bij de daarop volgende werkzaamheden, genoodzaakt worden, om langs de geheele uitgestrektheid zijner werken eene belangrijke loopgraven-wacht op de been te houden; waardoor hij niet alleen zijne troepen zeer vermoeidt, maar ze ook aan groote verliezen blootstelt, en zulks des te meer, naarmate hij meer onder het krachtig bereik van het kartets- en worpvuur der vesting komt.

Ziet de verdediger dat de vijand deze veiligheids-maatregelen genomen heeft, dan worden wel is waar de uitvallen moeilijker, doch dan is het doel bereikt, en men bepaalt zich met den vijand te bespieden, om zoodra hij door het vuur uit de vesting gedrongen wordt, zijne loopgraven-wacht te verminderen, of achteruit te trekken, op hem los te gaan en tot het voortdurend bezet houden zijner loopgraven te noodzaken.

Zoodra de vijand door het vuur uit de vesting genoodzaakt wordt, tot de volle sappen-arbeid zijne toevlugt te nemen, dan zullen de uitvallen nog grootere uitwerking hebben en men zal ze voortdurend en bij herhaling moeten ondernemen. Nu wordt het den vijand steeds moeilijker om eene genoegzame sterke loopgraven-wacht bij de hand te houden; door de nabijheid der aanvalswerken, kunnen nu kleine troepen-afdeelingen zich spoedig

uit den bedekten weg, op het hoofd der vijandelijke sappen werpen, de sappeurs verjagen, de schanskorven omverwerpen en even spoedig terugtrekken. De vijandelijke troepen durven zich niet blootgeven, doordien zij alsdan aan het vuur uit de vesting blootgesteld zijn. De vijand is derhalve genoodzaakt in zijne loopgraven, en wel nabij het hoofd der sappen, eenige troepen bij de hand te houden, die nu door het worpgeschut veel te lijden zullen hebben. Door deze herhaalde kleine uitvallen, noodzaakt men den vijand om tusschen de 2^e en 3^e parallel, de halve wapenplaatsen te maken, ten einde zijne verdere werken te dekken en vervolgens, met in achtneming van alle voorzorgsmaatregelen, slechts behoedzaam en langzaam voort te gaan.

Op dezelfde wijze zal men door het doen van uitvallen, het maken van de 3^e parallel en verder de loopgraven op het glacis en de bekrooning van den bedekten weg kunnen vertragen en den vijand noodzaken nog eene 4^e parallel aan te leggen, en bovendien in deze verschillende werken veel troepen te plaatsen, die aan een sterk werkend vuur en dus aan groote verliezen blootgesteld zullen zijn.

Uit dit weinige is genoegzaam op te maken, dat de uitvallen in al de tijdvakken van het beleg, groot voordeel kunnen opleveren; dat zij den vijand noodzaken de aanvalswerken met behoedzaamheid aan te leggen en voortdurend te doen bewaken, waarvan de bezwaren voor hem vermeerderen, naar mate hij de vesting nadert, zoowel door de vermoeijenissen, als door de groote verliezen waaraan zijne troepen daardoor zullen blootstaan. Hierdoor zal de moedeloosheid onder de aanvalstroepen aanmerkelijk toenemen, terwijl de moed onder de verdedigers daarentegen stand zal houden. De aanvaller toch, die nu ondervindt dat de moeilijkheden om voort te gaan, dagelijks toenemen in plaats van te verminderen, zal voortdurend tot groote krachtontwikkeling gedwongen worden, die hem veel menschen zal kosten en den soldaat ongetwijfeld ontmoedigen zal. De verdediger daarentegen, de kracht zijner stelling kennende, en ziende met welke bezwaren zijne tegenpartij te kampen heeft, zal in zijne krachtige verdediging met moed volharden.

Houdt daarentegen de verdediger zijne bezetting binnen de vestingmuren opgesloten, zonder er gebruik van te maken dan alleen om de onderscheidene wachtposten of werken te bezetten, dan kan men zeker zijn, dat den aanvaller daardoor groote voordeelen geschonken worden. Het nemen van de veiligheidsmaatregelen, die hem zooveel krachtsinspanningen en verliezen kosten, vervallen grootendeels, en wordt de voortgang zijner werken daardoor aanmerkelijk bevorderd.

De bezetting van hare zijde, zal weldra in moedeloosheid vervallen. Daar zij hare krachten niet kent, omdat zij niet tot werking gebragt worden, zal zij spoedig aan het morren geraken en de

geest zoodanig nedergedrukt worden, dat zij zelfs ongeschikt zal worden om later de bestorming op de bres te beletten of deze behoorlijk te verdedigen. Door dezen ongelukkigen toestand der bezetting, zal men zelfs meestal de verdediging niet eens tot dat tijdvak kunnen volhouden.

Wij beschouwen daarom het doen van uitvallen niet alleen als hoogst nuttig en voordeelig, maar bovendien als een integreerend gedeelte eener goede verdediging, die zonder dat hare grootste waarde verliest, omdat de uitvallen, gevoegd bij een doelmatig gebruik en besparing van artillerie-vuur, het ware en eenige middel is om de verdediging te rekken, en het doel der verdediging: *Tijd te winnen*, te bereiken.

Dit grondbeginsel wordt tegenwoordig dan ook door velen erkend, en de meeste schrijvers welke zich in latere tijden met het maken van verbeteringen in het versterkings-tracé hebben bezig gehouden, hebben getracht het tracé zoodanig in te rigten, dat het doen van uitvallen gemakkelijk wordt gemaakt, zonder dat toch de vijand van deze inrigting voordeel trekken kan.

Gaan wij nu de zwaarigheden na, welke de schrijver van het bovengenoemde artikel tegen de uitvallen oppert:

1°. Wij zien niet in, dat eene aan de grootte eener vesting gevenredigde bezetting, niet sterk genoeg zoude zijn om uitvallen te doen. Of is die bezetting dan alleen bestemd, om op de wallen, aan de poorten, enz., de noodige schildwachten uit te zetten, en zij, welke met deze dagelijksche dienst niet belast zijn, om binnen de kazernen of de kazematten te blijven; wij gelooven dat zulks algemeen ontkennend zal beantwoord worden. Vervolgens kunnen wij niet toestemmen, dat tot het doen van uitvallen steeds vrijwilligers gekozen zullen moeten worden; dit is goed voor hoogst gevaarlijke ondernemingen, waarbij een onverschrokken handelen, alleen de zege kan doen behalen; zooals het overrompelen van eenen post, het bestormen van bressen, enz. Dat zij, die zich tot zulke gewaagde ondernemingen vrijwillig laten gebruiken, zulks alleen zouden doen, om daardoor 24 uren vrij van de wacht of andere corveën te zijn, is, dunkt ons, geen militair denkbeeld, en wordt zelfs, door zulks te onderstellen, den soldaat te kort gedaan.

Welke redenen zouden er bestaan, om niet dagelijks een gedeelte van de bezetting tot deze dienst af te zonderen, om bij gunstig voorkomende gelegenheden, er gebruik van te maken.

Welke opperbevelhebber zal 300 à 400 man der bezetting, op groote afstanden, zonder eenige bepaalde bedoeling, uitzenden? Doet hij zulks, dan zekerlijk zal de uitval zeer nadeelig uitloopen; maar wordt daarentegen het bepaalde doel voorgeschreven en alles ingeleid dat zulks met orde geschiedt, dan zien wij daarin geene zwaarigheid.

Wat nu aangaat de zwaarigheid om op een bepaald oogenblik het vuur te doen eindigen, ook deze bekennen wij niet te verstaan. De uitvallen tegen de 1e parallel, zullen wel niet, ofschoon de schrijver het omgekeerde onderstelt, door infanterie-vuur van de wallen ondersteund moeten worden; de afstand van 500 à 600 ellen verbiedt dit van zelf; doch wij vermeenen, dat dit vuur ook op kortere afstanden, geene zwaarigheid oplevert. Wanneer men besloten heeft eenen uitval te doen, zou het verkeerd zijn om door een meer dan gewoonlijk plaats hebbend vuur, den uitval voor te bereiden, even gelijk het verkeerd is, dit vuur vroeg te doen ophouden; beide omstandigheden welken de aandacht des vijands op en doen hem iets buitengewoons verwachten. De troepen zullen zich toch, onderwijl het vuur op de gewone wijze plaats heeft, kunnen verzamelen; en waarom zouden de vuren van de onderscheiden werken, niet van lieverlede kunnen gestaakt worden, wanneer daartoe maar goede voorschriften gegeven, en duidelijke seinen bepaald worden?

Het komt ons voor, dat dit bij eene goede dienstinrigting geen bezwaar kan opleveren, en niet als een inconvenient der uitvallen kan beschouwd worden.

2°. Het doen van uitvallen gaat zekerlijk met verliezen gepaard, doch des te meer, naar mate zij niet goed ontworpen

zijn en uitgevoerd worden. Gelukt de onderneming niet, dan zal dit echter geene aanleiding tot desorganisatie kunnen geven. Elk soldaat weet toch, dat alle ondernemingen niet altijd met den besten uitslag zullen bekroond worden. Zal nu, omdat een uitval, ten gevolge van een gebrekkig ontwerp of van eene slechte uitvoering, soms mislukken zal, het principe moeten in twijfel getrokken worden? Wij gelooven neen! Wij vermeenen dat het moreel veel meer te lijden heeft en de desorganisatie veel spoediger zal ontstaan, wanneer men de troepen binnen de muren der vesting opgesloten houdt, van waar zij den vijand dagelijks met meer stoutheid ziet naderen, en de soldaten, zonder eenige afleiding dan de gewone dagelijksche dienst, elkander het hoofd warm zullen maken, en een algemeen mistrouwen in de sterkte der stelling geboren zal worden; ons althans zijn geene voorbeelden bekend, waarbij het moreel der bezetting, door krachtig handelen, zoodanig geschokt is geworden, dat zij onbekwaam tot verdere verdediging is geworden; maar van het tegengestelde zouden, helaas! vele voorbeelden aan te halen zijn.

3°. De geopperde zwaarigheid tegen de uitvallen, dat namelijk bij het terugslaan in de vesting, vriend en vijand te gelijk zullen binnendringen, vervalt geheel, wanneer men zich goede verdedigings-aanstalten voorstelt.

Wij gelooven niet dat de aanvaller tegenover eene moedige bezetting, het ligtelijk beproeven zal, zich zoo verre te wagen; want gewisselijk is hij dan verloren. Wat baat hem de inneming van eenig werk, indien hij er zich niet op legeren kan en zijne gemeenschap naar achteren niet verzekerd heeft, en dit toch kan hem, bij een eventueel naderen, gemakkelijk belet worden, wanneer de verdediger er zich op voorbereid heeft.

4°. De vrees van afgesneden te worden, kan alleen dan verwezenlijkt worden, wanneer de ondernemingen slecht ingeleid zijn. Bij uitvallen op zeer groote afstanden is dit alleen mogelijk, maar tot het ondernemen van deze, behoort men eerst eene goede kennis te hebben van de stellingen en de sterkte des vijands en zich daarop te gedragen; zonder dat is de uitval eene roekeloze onderneming, die altijd noodlottig worden kan. Op groote afstanden worden de uitvallen toch nimmer, dan in bijzondere daartoe aanleiding gevende omstandigheden, ondernomen, zooals bij eene insluiting der vesting, om levensmiddelen op te halen, het binnenkomen van konvoijen te begunstigen, vijandelijke transporten te verontrusten, enz. Deze ondernemingen behooren dus niet tot de gewone uitvallen, waarvan hier de bedoeling is, namelijk, om den vijand onmiddellijk in zijnen loopgraven-arbeid tegen te werken.

Ten slotte zegt de meergenoemde schrijver: « Men komt alzoo tot het volgende besluit: Wordt eene vesting flauw belegerd en is het garnizoen sterk genoeg, maakt dan zooveel uitvallen als maar mogelijk is, daar dit den belegeraar zal ontmoedigen. »

Wij vermeenen deze stelling om te moeten keeren en te bewerpen: *Dat eene vesting flauw zal belegerd worden, indien de verdodiger geene uitvallen doet, en dat de aanvaller, niettegenstaande deze flauwe belegering, spoedig tot zijn doel zal geraken.*

De bezetting zal daarom, door eene doelmatige samenwerking harer beschikbare krachten, zulks moeten voorkomen en den vijand voortdurend tot groote krachtsontwikkelingen moeten noodzaken.

Men bestudere de plaats gehad hebbende belegeringen, en men zal spoedig overtuigd worden welke moeilijkheden eene krachtige verdediging den vijand herokkenen kan.

Vele belegeringen hebben er plaats gehad, waarbij men weinig gebruik van de infanterie gemaakt heeft; wij kunnen de redenen daarvan niet onderzoeken. Had bij vele verdedigingen het tegenovergestelde plaats gehad, zeer zekerlijk zouden de uitkomsten geheel anders geweest zijn.

Deze zijn de denkbeelden welke wij steeds van eene goede verdediging hebben gehad. Wij geven dezelve aan de beoordeeling onzer krijgsmakkers over; teregtwijzingen omtrent de daarin vervatte dwalingen, zullen, gelijk wij boven reeds gezegd hebben, ons zeer welkom zijn.

G. A. VAN KERKWIJK,
Kap. Ing.

BIJLAGE X.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 8te DEEL, N°. 10.

(Maand April, 1840.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot chef der afdeeling voor het personeel en militaire zaken, bij het Departement van Oorlog: de gen.-maj. H. A. de Hart, kommanderende de 2de brig. van de 3de div. inf. Bij de vereenigde mil. gen. dienst der land- en zeemagt in Oost-Indie, tot offic. van gez. der 3de kl.: de heeren P. M. le Fevre en P. Pluygers. Bij de gewone bezetting ter kuste van Guinea, tot 2de luit.: de serg. M. A. Orth, van het 3de bat. art. nat. mil.

Verplaatsingen.

Bij het reg. ligte drag. n°. 5: de maj. C. G. van der Sleyden, van het reg. ligte drag. n°. 4. Bij het reg. ligte drag. n°. 4: de maj. W. van Toll, van de afd. kur. n°. 5. Bij het korps der genie en sapp. in Oost-Indiën: de 1ste luit. J. G. A. Gallois, van het korps rijd. art. Bij de 1ste div. van het alg. depôt der landm. n°. 35: de 1ste luit.-adj. W. van der Blom, van de 9de afd. inf. Bij de 9de afd. inf.: de 1ste luit.-kwart. C. Alberti, van de 1ste afd. inf. De 2de luit.-ing. Verduchène, van de Willemstad, en de 1ste luit.-ing. M. D. Graaf van Limburg Stirum, van Geertruidenberg naar

Breda. De 1ste luit.-ing. A. Canneman, van Oostburg naar Delft. De 2de luit.-ing. J. P. Holtzschue, van Breda naar den Helder. De 1ste luit.-ing. C. P. Camp, van den Helder naar Nijmegen. De 2de luit.-ing. Jonkh. J. W. van Sypestein, van Nijmegen naar Geertruidenberg.

Eervol ontslagen:

De 2de kap.-ing. A. C. Pierson.

Uit de dienst ontslagen:

De 1ste luit. B. ten Harmsen, van de div. pontonniers.

Titulaire rang.

Dien van luit.-kol.: aan den gep. maj. der inf. J. F. Latour.

Non-activiteits-tractement verleend aan:

Den 2de luit.-kwartierm. C. Peereboom, van de 9de afd. inf.

Gepensioneerd.

De luit.-kol. A. J. B. Graaf de Pestre, van het reg. ligte drag. n°. 5, en adjudant van Z. M. den Koning.

Overleden.

De ritm.-komm. W. H. Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg, van het reg. ligte drag. n°. 4. De kap. P. van den Eynde, van de 6de afd. inf. De 2de luit. A. H. van Westreenen, van de 8ste afd. inf. De 2de luit. J. D. Schouten, van het reg. ligte drag. n°. 4.

Schets der omstreken van Soepa hoofdplaats van het Vorstendom van dien naam op het eiland Celebes,
 ingenomen en de vestingwerken gesticht op den 27 Juny 1625 door de Ned. troepen onder de bevelen van S. Ex. den Luitenant Generaal Baron van Geen. Plaat II.

- 1. De redoutender. Ved. troepen links
- 2. Vestingwerken der Soepa ringers.
- 3. Vestingwerken der Soepa ringers.
- 4. De stad Soepa.
- 5. Opvallende vesting genaamt Tama.
- 6. Redoute weg.
- 7. Opvallende vesting.
- 8. Opvallende kavallerie van Soepa.
- 9. Vestingwerken der Soepa ringers.
- a. Marsch van de eerste keten.
- b. — — — — — tweede — — — — —
- c. — — — — — derde — — — — —
- d. Ruin van de nacht van den 25 Juny.
- e. Marsch der Soepa ringers den 27.
- f. Opstelling na dien marsch.
- g. Opstelling van den hoofdweg.
- h. Ruin welke tot verhooring post diende.

M. J. van Thienen heeft deze afteekening gemaakt op den 27 Juny 1625

Staat v. Albernaz te Gortviken.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

